

Doorbreken met Open Content

Werkplan Creative Commons Nederland 2008 – 2010

Auteurs: Paul Keller, Martijn Arnoldus, Syb Groeneveld, Lucas Evers & Lucie Guibault
Datum: 31 oktober 2007

Creative Commons Nederland is een samenwerkingsverband tussen
Stichting Nederland Kennisland, Waag Society en het Instituut voor Informatierecht

postbus 2960 - 1000 CZ Amsterdam - tel: +31(0)20 5756720 - fax: +31(0)20 5756721
www.creativecommons.nl - info@creativecommons.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Vragen voor vandaag en morgen.....	3
1.2	CC-NL in 2008-2010.....	4
1.3	De positie van CC-NL.....	5
1.4	Werkplan voor 2008-2010.....	6
2	De resultaten van Creative Commons Nederland	7
2.1	Muzieksector.....	7
2.2	Cultureel erfgoed.....	8
2.3	Onderwijs	8
2.4	Wetenschap	8
2.5	Overheid	9
2.6	Brede publiek	9
2.7	Wetenschappelijke studies CC-NL.....	9
3	Recht en open content	11
3.1	Auteurswet.....	11
3.2	Mediawet.....	12
3.3	Europees beleid	12
3.4	Recht en CC-NL.....	13
4	Trends, verwachtingen en opgaven 2008-2010.....	15
4.1	Convergentie van beleidsterreinen.....	15
4.2	Nieuwe contentbenaderingen in het onderwijs	16
4.3	'No more one size fits all'.....	16
4.4	Verbeelding van de samenleving.....	17
4.5	CC-NL in 2008: consolideren, verbreden, verdiepen.....	18
4.6	Typen activiteiten 2008-2010.....	20
4.7	Verdere ontwikkeling van de Creative Commons licenties.....	21
5	Activiteiten	22
6	Organisatie.....	28
6.1	De rol van Kennisland.....	28
6.2	De rol van Waag Society.....	28
6.3	De rol van het Instituut voor Informatierecht.....	28
6.4	Creative Commons International.....	29
6.5	Waarom deze partijen.....	29
7	Financiering & begroting.....	30

1 Inleiding

Sinds ruim drie jaar zet Creative Commons Nederland (CC-NL) zich in voor heldere en eenvoudige manieren om binnen bestaande wetgeving de verspreiding en het hergebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal mogelijk te maken. De gedachte daarachter is dat zowel maker als gebruiker profiteren. CC-NL is in die tijd uitgegroeid tot een breed aanspreekpunt voor alles dat met open content en auteursrecht te maken heeft. Zowel individuele makers als bedrijven, overheidsinstellingen, onderwijsorganisaties en cultureel erfgoedinstellingen hebben hun weg naar CC-NL gevonden. De blik is dan ook vooruit gericht. Naar een nieuwe werkperiode van consolidatie, waarin de pioniersharen worden afgeschud. Het is tijd om Creative Commons meer structureel te laten landen bij haar doelgroepen. In dit werkplan 2008-2010 wordt de noodzaak en invulling van de nieuwe werkperiode toegelicht.

1.1 Vragen voor vandaag en morgen

De omgang met het auteursrecht stond nog nooit zo in de belangstelling als de afgelopen jaren. Dat is niet vreemd. Sinds de opkomst van het internet hebben de productie, de beschikbaarheid en het gebruik van content zoals tekst, video, foto en muziek een hoge vlucht genomen. Software en computers hebben de productie van content voor vrijwel iedereen binnen handbereik gebracht. Het internet maakt content beschikbaar en vindbaar voor hergebruik – zowel legaal als illegaal. Nederland gaat voorop. Het aantal breedbandaansluitingen per hoofd van de bevolking is alleen in Denemarken hoger dan in ons land.¹ Juist door de enorme potentie die in de digitalisering schuilt, is de wet- en regelgeving rond de rechten van auteurs én van gebruikers aan de orde van de dag.

De belangstelling voor auteursrecht gaat vooral uit naar flexibele omgang met rechten (van 'alle rechten voorbehouden' naar 'sommige rechten voorbehouden'), het auteursrecht vanuit het perspectief van de gebruiker, en het auteursrecht vanuit het perspectief van de individuele, vaak niet-professionele contentproducent. Terwijl het kortgeleden ging om een kleine groep, actieve en vaak idealistische internetgebruikers, is de groep mensen en organisaties die actief het domein van het auteursrecht in de digitale samenleving verkent nu vele malen groter en diverser. Het aantal internetgebruikers dat content gebruikt groeit nog gestaag, en veel gebruikers zijn zelf contentproducenten. Politici hebben hun eigen weblog en Hyvespagina. Talloze Nederlanders posten filmpjes op YouTube, foto's op Flickr en zelf gemaakte muziek op platforms als Simuze of Ongekendtalent.nl. Nooit eerder produceerden we met zijn allen zoveel content. In 2010 zal naar schatting zeventig procent van alle content op internet gegenereerd zijn door individuele makers die dat niet beroepsmatig doen.²

Maar ook organisaties die bestaande content beheren (archieven, cultureel erfgoedinstellingen) verkennen de (on)mogelijkheden van het auteursrecht bij de digitalisering en ontsluiting van content. Met 'Beelden voor de Toekomst' onderneemt Nederland de komende jaren een van de grootste digitaliseringsoperaties van archiefmateriaal ter wereld. Bedrijven zoeken naar nieuwe businessmodellen om op de grote stroom content in te spelen. Onderwijsinstellingen voelen dat er geweldige gebruiks- en toepassingsmogelijkheden moeten liggen in de digitale content. Een ander voorbeeld vormen de overheidsplannen met Mediawijsheid.

Kortom, in een paar jaar tijd is het thema auteursrecht toegeëigend door een steeds groter en veelzijdiger palet aan contentproducenten, content gebruikers en organisaties. De relevante vraagstukken zijn daarmee ook diverser geworden: van mogelijkheden voor het onderwijs tot businessmodellen, en van ontsluiting van collecties tot de omgang met overheidsinformatie. Wat de vragen gemeen hebben is de grote interesse in de vraag naar nieuwe, flexibele vormen van omgaan met auteursrechten, waarmee content in meer open vormen beschikbaar komt.

¹Centraal Bureau voor de Statistiek, data van juni 2006. Nederland telde 28,8 aansluitingen per 100 inwoners. In Denemarken waren dat 29,3 aansluitingen.

²EMC Corporation (2007) The expanding digital universe: a forecast of worldwide information growth through 2010, Hopkinton (MA), IDC Whitepaper.

Juist omdat het gaat om vragen met een veelzijdig karakter – van onderwijsvragen tot juridische en economische vraagstukken – is het noodzaak om in Nederland serieus werk van deze vragen te maken. Auteursrecht is immers geen natuurlijk gegeven, maar beleid. CC-NL is sinds 2005 actief met deze vraagstukken bezig. In de eerste werkperiode (2005-2007) lag de aandacht vooral bij voorlichtingsactiviteiten, onderzoek en het starten van kleinschalige pilots met Creative Commons licenties. Het bovenstaande geeft aan dat de vraagstukken zich inmiddels verbreed en verdiept hebben. CC-NL wil ook in die verdieping een actieve rol gaan spelen, en haar vliegwielfunctie voor het moderniseren van sectoren zoals de muziekindustrie en het cultureel erfgoed verder uitbouwen.

1.2 CC-NL in 2008-2010

Het licentiesysteem van Creative Commons is een instrument dat auteursrechthebbenden gratis en open licenties aanbiedt die gebruikers van het werk toestemming verlenen om het betreffende werk op een bepaalde manier te gebruiken. Sommige rechten voorbehouden dus. CC-NL is in 2005 gestart met als doel de licenties in Nederland onder de aandacht te brengen, voorlichting te geven, en pilots te starten rond het gebruik van de licenties.

Nu, in 2007, hebben de Creative Commons licenties in Nederland een behoorlijke bekendheid. Het aantal digitale werken met een Nederlandse CC-licentie nadert de 250.000, en steeds meer mensen en organisaties zien potentie in licensering. De voorlichtingsactiviteiten van CC-NL blijven hun waarde houden, maar het is duidelijk dat deze niet meer de hoofdbezigheid voor CC-NL hoeft te vormen. De vragen rond auteursrecht en open content die in Nederland op ons af komen, zijn veel specifiek en gaan over oplossingen-op-maat, de economische potentie van open content, de betekenis van open content voor het onderwijs, of open contentoplossingen voor de digitale ontsluiting van cultureel erfgoed. CC-NL wil voor een nieuwe werkperiode haar activiteiten dan ook aanpassen aan de nieuwe, actuele vragen. Dat betekent voor CC-NL een verschuiving op drie punten: *consolidatie*, *verbreding* en *verdieping*.

De pioniersfase van CC-NL is afgesloten. Creative Commons is een systeem en 'merk' dat gestaag aan bekendheid wint. Mensen en organisaties weten CC-NL steeds beter te vinden. Die positie moet CC-NL consolideren. Om dat te bereiken zoekt CC-NL in een nieuwe werkperiode sterkere samenwerkingsbanden met andere organisaties. CC-NL werkt in de nieuwe periode bovendien met een aanzienlijk percentage co-financiering.

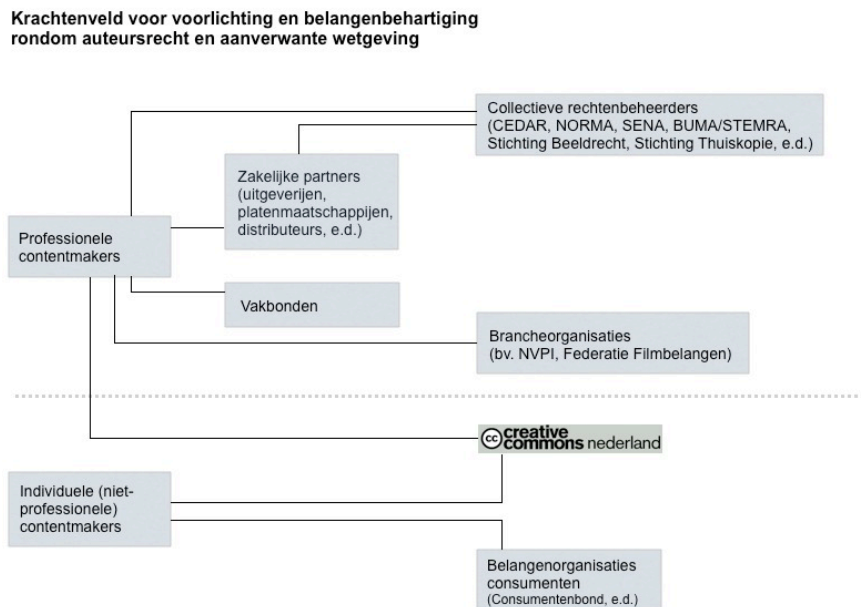
Open content is breder dan Creative Commons. Dat geldt ook voor actuele vraagstukken rond open content. CC-NL is in de eerste werkperiode geleidelijk al breder gaan kijken dan uitsluitend naar het eigen licentiesysteem. In een nieuwe werkperiode is verdere *verbreding* noodzakelijk.

Eenvoudige uitleg van CC-licenties volstaat niet om de steeds ingewikkelder vragen over businessmodellen, onderwijs, of ontsluiting van collecties te beantwoorden. In de nieuwe werkperiode zal CC-NL daarom een *verdiepingsslag* maken. De expertise heeft CC-NL in huis door de unieke samenwerkingscombinatie van Kennisland, Waag Society en het academische Instituut voor Informatierecht (IVIIR). Die combinatie zorgt er verder voor dat CC-NL niet alleen op juridische vraagstukken verdieping kan bieden, maar ook op thema's zoals onderwijs en economie.

Het werkplan voor 2008-2010 onderscheidt zich zowel in aanpak als doel van het werkplan 2005-2007. Waar CC-NL tot nu toe vooral gericht was op voorlichting en kleinschalige projecten rond gebruik van Creative Commonslicenties, streven we in 2008-2010 naar een aantal pilotprojecten met een veel groter bereik dan de huidige activiteiten. We zoeken daarvoor samenwerking met belangrijke partners, zoals Surf, Kennisnet, Digitaal Erfgoed Nederland, archieven, brancheorganisaties in de creatieve industrie, publieke omroepen en, internationaal, ccLearn, Science Commons en European Schoolnet. Kortom, CC-NL wil kennis over Creative Commons doen landen, en voor haar doelgroepen nuttig maken, via organisaties die op hun terrein een sleutelpositie innemen.

1.3 De positie van CC-NL

CC-NL is als projectorganisatie wellicht een vreemde eend in de bijt in het krachtenveld van bij het auteursrecht betrokken organisaties. Misschien dat CC-NL juist daarom een plek in het veld heeft gevonden die een leegte opvult die sinds de opkomst van het internet zichtbaar is geworden. Wie naar het krachtenveld kijkt van organisaties, mensen en instellingen die op het terrein van voorlichting, advies en belangenbehartiging rondom auteursrecht actief zijn, ontdekt dat dit gecentreerd is rond de professionele contentmaker. Dit geldt zowel voor de (semi-) marktpartijen (advocatenkantoren, vakbewegingen, brancheorganisaties, vakbonden), als voor overheid en onderwijs. Er zijn heel veel loketten binnen gespecialiseerde organisaties of afdelingen, die echter allemaal voor een specifieke doelgroep toegankelijk zijn. In de onderstaande figuur wordt het krachtenveld vereenvoudigd weergegeven. Binnen dit krachtenveld heeft de individuele (niet-professionele) contentmaker weinig aanspreekpunten, terwijl juist door de opkomst van digitale technologie ook zijn belang aanzienlijk is geworden. Voor zover de niet-professional een kanaal vindt, is dat vaak in zijn rol als *gebruiker* en niet als *maker* (bijvoorbeeld via de Consumentenbond). Hij wordt dan aangesproken op zijn gebruik van auteursrechtelijk beschermd werk, en niet geholpen met de rechten op zijn eigen werk.

CC-NL is als pionier op de plek gaan zitten die nog open lag, en waar kennis over auteursrecht en aanverwante wetgeving, over de mogelijkheden en onmogelijkheden binnen die regelgeving, bereikbaar en begrijpelijk wordt gemaakt voor de individuele niet-professionele makers. Bovendien is CC-NL een schakel tussen het individuele en niet-professionele circuit en de wereld van de professionals. Dit is zeker noodzakelijk nu bedrijven zich ook steeds intensiever op user-generated content gaan storten, en de scheiding tussen professioneel en niet-professioneel, tussen producent en consument, steeds verder vervaagt. De drie samenwerkende organisaties binnen CC-NL maken die kennis bereikbaar op een manier die praktisch toepasbaar is en tegelijkertijd juridisch houdbaar en wetenschappelijk ingebed.

De eerste werkperiode van CC-NL is dan ook benut om een positie te verwerven die grote potentie heeft voor verdere verdieping en consolidatie, en die niet zo maar door een andere partij zal worden opgevuld als CC-NL zou verdwijnen. Dat is voor CC-NL een voordeel, maar tekent ook direct een opdracht. De kennis van CC-NL moet breder landen – in meer sectoren en bij meer partijen. Vanuit die ambitie is het Werkplan 2008-2010 geschreven.

1.4 Werkplan voor 2008-2010

In 2005 heeft het Ministerie van OCW het besluit genomen om de activiteiten van CC-NL voor de periode van september 2005 tot en met december 2007 te financieren. Deze periode nadert zijn einde en hiermee rijst de vraag hoe deze succesvolle activiteiten na december 2007 voortgezet kunnen worden. Met dit werkplan geven wij aan waar we de inhoudelijke uitdagingen voor de komende periode zien en hoe deze bij de verschillende activiteiten van de Nederlandse overheid passen. Mede dankzij de financiering van de huidige werkperiode van CC-NL bestaat er in het Nederlandse medialandschap een organisatie (met een groeiend netwerk) die voor de belangen van niet-professionele media makers, culturele instellingen en consumenten opkomt en die actief aan de diverse debatten rondom auteursrecht en toegang tot informatie en cultureel erfgoed bijdraagt.

Nederland loopt hiermee op Europees niveau voorop. Concrete voorbeelden zijn de recente pilotovereenkomst tussen CC-NL en Buma/Stemra (een wereldwijde primeur) of het tot stand komen van het project Beelden voor de Toekomst op mede initiatief van een van de bij CC-NL betrokken partijen. CC-NL draagt op die manier bij aan modernisering van sectoren als het gaat om omgang met het auteursrecht. Die rol willen we in 2008-2010 verder uitbouwen.

De vraagstukken rondom auteursrecht in de digitale samenleving zijn van toenemend belang voor de structuur van het publieke debat en daarmee van bijzonder belang voor een overheid die de doelstelling heeft om de participatie van burgers te bevorderen. Dit wordt onderstreept door de eerste uitkomsten van de discussie rondom het inrichten van het netwerk Mediawijsheid waarin de bewustwording van de rol van de burger als (media) prosument, en de daar aan gerelateerde auteursrechtelijke vragen, als meest belangrijke onderwerp voor het te vormen netwerk geïdentificeerd is.³

In deze situatie vinden wij het belangrijk om de activiteiten van CC-NL ook in de komende jaren te kunnen continueren. Voortbouwend op ons eerdere activiteiten zijn we inmiddels in staat om een kwart van de hiervoor benodigde inkomsten via derde partijen te realiseren. Voor de resterende 75% richten wij ons opnieuw op de overheid als financier.

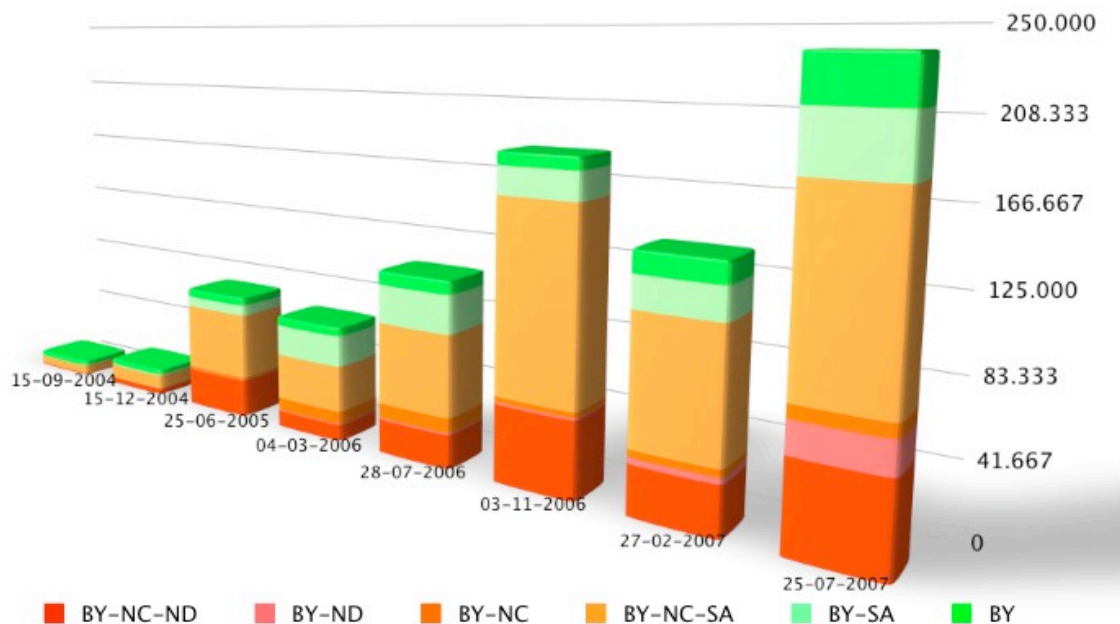
Uitgaande van het bovenstaande kader worden in dit werkplan activiteiten toegelicht die CC-NL in de periode 2008-2010 beoogt te ontwikkelen. In de volgende hoofdstukken wordt het kader voor een nieuwe werkperiode verder uitgewerkt. Hoofdstuk 2 blikt terug op de afgelopen werkperiode en op de ontwikkeling van CC-NL. Het derde hoofdstuk schetst, vanuit een open content perspectief, de recente ontwikkelingen op het terrein van de auteurswet. Hoofdstuk 4 gaat in op een aantal verwachte trends in beleid, maatschappij en markt en vertaalt deze naar nieuwe opgaven voor de werkperiode 2008-2010 voor CC-NL. In het vijfde hoofdstuk worden de activiteiten en planning voor de komende werkperiode opgesomd en toegelicht. De projectorganisatie achter CC-NL staat centraal in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7, tot slot, bevat de begroting en planning voor de werkperiode 2008-2010.

³ Conceptverslag van de 2^e Netwerkbijeenkomst Mediawijsheid (5 juli 2007) versie 11 juli 2007, pagina 12

2 De resultaten van Creative Commons Nederland

In 2004, toen de eerste Nederlandse Creative Commons licenties uitkwamen, was Creative Commons in Nederland nog nauwelijks bekend. Begin 2006 telden we zo'n 60.000 links naar Nederlandse CC-licenties. Momenteel zijn dat er al bijna 250.000. Het aantal gebruikers van de website van CC-NL is gegroeid tot meer dan 25.000 bezoekers per maand. Dit wordt gecombineerd met gemiddeld drie presentaties per maand op diverse podia: universiteiten, hogescholen, workshops, ronde tafel gesprekken, netwerkbijeenkomsten en (internationale) conferenties. Individuele makers, bedrijven, overheden, onderwijsinstellingen en cultureel erfgoedinstellingen maken daadwerkelijk gebruik van Creative Commons licenties.

Ontwikkeling aantal online werken waarop een Nederlandse Creative Commonslicentie van toepassing is

Bron: CC-NL onderzoek via Yahoo!

Ook als organisatie wordt CC-NL steeds makkelijker gevonden. Frappant is dat CC-NL lang niet alleen wordt benaderd met vragen die uitsluitend over Creative Commons gaan, maar dat veel individuele makers, gebruikers van content, en ook organisaties CC-NL zien als een laagdrempelige, nuttige vraagbaak en partner voor alle vraagstukken rond auteursrecht en de digitale omgeving. Zo is CC-NL sinds 2005 in een unieke positie gegroeid als schakel tussen de individuele, niet-professionele contentmaker en de wereld van de professionals. Op tal van terreinen heeft CC-NL activiteiten ontplooid en successen geboekt. De belangrijkste worden hieronder opgesomd.

2.1 Muzieksector

Terwijl de activiteiten van CC-NL aan het begin van de eerste werkperiode vooral bestonden uit het geven van voorlichting aan beginnende bands, raakten die activiteiten al snel steeds meer gericht op de problemen waar de makers tegen aan lopen. Veel energie is gestoken in een piloottraject met Buma/Stemra waarbij het mogelijk wordt om als lid van de collectieve rechtenorganisatie gebruik te maken van Creative Commons licenties. Momenteel is het voor bij

Buma/Stemra aangesloten musici niet mogelijk Creative Commons licenties te gebruiken. De standaardovereenkomst van Buma/Stemra maakt namelijk gebruik van een bepaling waarbij het exploitatierecht van het gehele repertoire van de aangesloten muzikmakers exclusief bij Buma/Stemra komt te liggen. Hierdoor kunnen Buma/Stemra leden feitelijk geen werken onder CC licentie verspreiden als zij tegelijkertijd via Buma/Stemra royalty's voor andere werken willen innen. De pilot werd op 23 augustus gelanceerd en is uniek in de wereld.

2.2 Cultureel erfgoed

Op het gebied van cultureel erfgoed was het thema open content in 2005 nog onontgonnen terrein. Het Instituut voor Informatierecht deed onderzoek naar de bruikbaarheid van Creative Commons licenties als middel voor omroepen, archieven en musea om werken uit hun collecties publiek toegankelijk te maken met in achtname van het wettelijk kader.

Vanuit dit perspectief is er behoefte aan het ontwikkelen van strategieën voor musea, omroepen, archieven en beheerders om zeker te stellen dat, waar mogelijk en gewenst, nieuwe acquisities en producties onder Creative Commons licentie beschikbaar gesteld kunnen worden. Creative Commons is met het Rijksmuseum in Amsterdam een verkennend traject begonnen om gezamenlijk naar de implementatie van een open content strategie voor delen van het archief van het Rijksmuseum te kijken.

Op het vlak van archieven speelde CC-NL een belangrijke rol bij de totstandkoming van het grootste digitaliserings-projecten van audiovisueel materiaal in Nederland: Beelden voor de Toekomst. CC-NL adviseerde het consortium bij het formuleren van het projectplan. In het kader van Beelden voor de Toekomst – het restaureren, conserveren en digitaliseren van een schat aan audiovisueel materiaal van cultureel belang – wordt een deel van het materiaal onder Creative Commons licentie gepubliceerd.

2.3 Onderwijs

CC-NL heeft het onderwijs als specifieke doelgroep genoemd in haar werkplan 2005 – 2007. Daarbij gaat het om de toepassing van Creative Commons licenties binnen onderwijsinstellingen en universiteiten. Door multimediaopleidingen, economiestudies, postdoctorale opleidingen, onderwijscongressen en rechtenfaculteiten wordt CC-NL benaderd voor het geven van lezingen, presentaties en workshops. De belangstelling is groot en CC-NL komt tegemoet aan zoveel mogelijk verzoeken.

Voor de Haagse Hogeschool, Communicatie & Multimedia Design is er zelfs een onderwijsminor 'Auteursrecht en Creative Commons' ontwikkeld en uitgevoerd. Thema's in de module zijn: content in het digitale tijdperk, inleiding in rechten, 'open gedachtegoed', inleiding in intellectueel eigendom, auteursrecht en Creative Commons. Tijdens werkcolleges werden praktijkstudies gedaan naar het beschermen van eigen werk, het gebruik van andermans werk, gebruik van Creative Commons en andere licentiemodellen en het maken van afwegingen tussen de verschillende licentiemodellen.

De minor is positief geëvalueerd door zowel studenten als docenten. Het lesmateriaal zal de komende maanden generiek worden gemaakt en via internet beschikbaar komen. De minor krijgt een vervolg in een tweede pilot die in september 2007 is gestart aan de Hogeschool INHOLLAND in Alkmaar en Haarlem.

2.4 Wetenschap

Op 27 en 28 april 2006 organiseerde het Instituut voor Informatierecht met een subsidie van de KNAW en in samenwerking met CC-NL een colloquium met als titel 'Open Content: New Models for Accessing and Licencing Knowledge'. Nadat een aantal vooraanstaande internationale wetenschappers hieraan deelnamen, leverde dit ook vijf wetenschappelijke artikelen op die in 2007 als bundel worden uitgegeven.

1. "Social Underpinnings of Open Access" (Dr. Volker Grassmuck, Helmholtz-Zentrum für Kulturtechnik Humboldt Universiteit Berlijn);
2. "Is Open Content Victim of its Own Success" (Prof. Gerald Spindler, Georg-August-Universiteit van Göttingen);
3. "(Re)Introducing Formalities" (Prof. Séverine Dusollier, Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix de Namur, België)
4. "Open Access and User Obligations" (Dr. Till Kreuzer, Hans-Bedrow-Institut für Medienforschung an der Universität Hamburg)
5. "On Owning the Right to Open Up Access to Scientific Publications" (Dr. Lucie Guibault, Instituut voor Informatierecht, Universiteit van Amsterdam)

2.5 Overheid

In 2007 is CC-NL gestart met activiteiten die het gebruik van Creative Commons licenties binnen het overheidsdomein moeten bevorderen. Maatgevend daarvoor is de beleidslijn neergelegd in de notitie 'Naar een optimale beschikbaarheid van overheidsinformatie'. Bij het op een niet-discriminatoire wijze gratis, of maximaal tegen verstrekingskosten, beschikbaar stellen van overheidsinformatie lijken Creative Commons licenties een nuttig middel, vanwege haar eenvoudige voorwaarden en non-discriminatoire termen. CC-NL is hierover in gesprek met Rijkswaterstaat, Binnenlandse Zaken, OSOSS, ICTU en HOSP.

2.6 Brede publiek

De activiteiten en diensten van Creative Commons zijn voor iedereen gratis beschikbaar via de website www.creativecommons.nl. De website wordt gemiddeld door 25.000 mensen per maand bezocht. In de tweede helft van 2007 gaat verder de website opencontent.nl met voorbeelden van succesvolle Nederlandse open content projecten van start. Verder onderhoudt CC-NL een regelmatige online nieuwsbrief met 1500 abonnees.

Naast deze online communicatiekanalen organiseerde Creative Commons Nederland op onregelmatige basis CC-Salons en draagt zij bij aan publieksevenementen van derden (zoals PICNIC, Filmfestival Rotterdam, Noorderslag festival). Ook voert Creative Commons Nederland een actief persbeleid. Zo zijn in de afgelopen drie jaren meer dan dertig artikelen over de activiteiten van Creative Commons in de Nederlandse pers verschenen (voor een overzicht zie: <http://creativecommons.nl/over-ons/cc-nl-in-de-pers/>)

2.7 Wetenschappelijke studies CC-NL

Op het terrein van wetenschappelijke studies verrichtte het IViR binnen CC-NL in de afgelopen periode onderzoek op verschillende terreinen.

Onderzoek wetenschappelijke content

In dit onderzoek gaat het om de rol die universiteiten zouden moeten vervullen bij de toepassing van Creative Commons licenties op wetenschappelijke content. In het afrondende artikel wordt een overzicht gegeven van de verschillende belangen bij het uitgeven van wetenschappelijke publicaties, namelijk van de auteurs, de universiteiten, de opdrachtgevers, de overheid en de uitgevers. Verder bespreekt het de betekenis van open content licenties vanuit het standpunt van elke belanghebbende.

Rechtswetenschappelijk onderzoek collectief rechtenbeheer

Dit onderzoek beoogt in kaart te brengen in welke mate het gebruik van CC licenties in overeenstemming met het collectief rechtenbeheer gebracht kan worden, ervan uitgaande dat de twee systemen niet onherroepelijk strijdig zijn. Daarbij probeert dit onderzoek ook in kaart te brengen in welke mate het EG-mededingingsrecht van invloed kan zijn op de wijze waarop Buma/Stemra handelt met de bij haar aangesloten muzikanten.

Rechtswetenschappelijk onderzoek cultureel erfgoedinstellingen

Gastonderzoekster Esther Hoorn heeft voor het IViR onderzoek gedaan naar de bruikbaarheid van Creative Commons licenties als middel voor omroepen, archieven of musea om de werken uit hun verzameling publiek toegankelijk te kunnen maken met inachtneming van het wettelijke kader.⁴ De auteur concludeert dat CC licenties een belangrijke rol kunnen spelen bij het publiek ontsluiten van werken uit de verzamelingen van omroepen, archieven of musea.

Overheidsinformatie en Creative Commons

Een betere toegang en verspreiding van overheidsinformatie staat overal in de publieke sector op de agenda. In de studie staat centraal de vraag of Creative Commons bruikbaar is voor overheidsinformatie, en welke juridische knelpunten daarbij spelen. De onderwerpen die in dit kader nader bestudeerd worden zijn: de positie van overheden als subject en overheidsinformatie als object van auteursrecht; de invloed van beginselen en verplichtingen uit openbaarheidswetgeving; en de relatie tot regelgeving tot het hergebruik van overheidsinformatie (EG Richtlijn 2003/98), en markt-overheid problematiek.

⁴ Zie http://www.ivir.nl/creativecommons/CC_for_cultural_heritage_institutions.pdf voor de volledige studie.

3 Recht en open content

Zowel auteurs als gebruikers hebben de Creative Commons licenties vanaf hun lancering in Nederland in 2004 met enthousiasme omarmd. De aan deze licenties achterliggende open content filosofie trekt steeds meer aanhangers onder de auteurs zelf, maar ook onder gebruikers van auteursrechtelijk beschermde werken, zoals wetenschappelijke en onderwijsinstellingen, omroeporganisaties, bibliotheken, en musea. Alles doet vermoeden dat het gebruik van de Creative Commons licenties in Nederland alleen zal toenemen zolang het toepasselijke juridische kader dit blijft ondersteunen. Andersom kan de open content filosofie, zoals onder andere door Creative Commons licenties is verwezenlijkt, voor de overheid een belangrijke rol spelen bij het uitwerken van specifieke beleidsdoelen, evenals bij het aannemen van nieuwe wetsbepalingen of het aanpassen van bestaande regels.

Hierna wordt vanuit een open content invalshoek een kort overzicht gegeven van de meest recente wetgevings- en beleidsactiviteiten in Nederland met betrekking tot de auteurswet en de mediawet. Daarnaast worden de voornaamste uitdagingen rond de productie en verspreiding van auteursrechtelijke beschermde werken besproken zoals die de komende jaren op Nederlands, Europees en internationaal niveau aan de orde komen en waarin open content een rol kan spelen.

3.1 Auteurswet

Op het gebied van het auteursrecht, heeft de Nederlandse wetgever zich in de loop van de laatste twee jaren voornamelijk bezig gehouden met drie kwesties: het toezicht op collectieve rechtenorganisaties, de vergoeding voor thuiskopiëren, en de rechtshandhaving. Met betrekking tot het toezicht van collectieve rechtenorganisaties, ligt er momenteel een concept-wetsvoorstel ter consultatie bij een twintigtal organisaties, waarmee het huidige toezicht op de kwaliteit van rechtenbeheer zowel wordt versterkt als verbreed. Per brief van de Minister van Justitie (28-3-2007) werden maatregelen aangekondigd om herhaling van de problemen bij de inning en verdeling van de thuiskopie vergoeding te voorkomen. Daarnaast ligt er een wetsvoorstel voor de Tweede Kamer ter uitvoering van Richtlijn 2004/48/EG betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten. Hoewel deze drie maatregelen een positieve bijdrage aan een verbetering van de positie van de auteur kunnen leveren, zijn ze met de open content filosofie en met Creative Commons in het bijzonder moeilijk te verenigen. Dit omdat Creative Commons noch als rechten beheersorganisatie noch als rechtshandhavinginstantie optreedt.

Een verbetering van de randvoorwaarden rondom intellectueel eigendom zou ook als doel moeten hebben om de positie van de individuele auteur te versterken. Dit komt duidelijk naar voren in het kabinets Programma voor de Creatieve Industrie waar aandacht wordt besteed aan Creative Commons en het auteurscontractenrecht. Het verschaffen van een duidelijke juridische positie voor de individuele auteur is des te belangrijker, omdat de consument steeds vaker 'prosumert' van zijn eigen content wordt, waarbij hij de touwtjes in eigen handen neemt. Deze ontwikkeling vormt een interessante uitdaging voor alle betrokkene partijen om aan tegemoet te komen. Daarin is voor Creative Commons een bijzondere rol weggelegd om het instrumentarium aan 'prosumenten' te bieden, waarmee deze kunnen beslissen onder welke voorwaarden ze hun content op een duidelijke en gestandaardiseerde manier aan de man willen brengen. CC-NL wordt steeds meer als een organisatie gezien die de belangen van consumenten en niet-professionele makers van auteursrechtelijk beschermd werk behartigt. Dit type organisatie ontbreekt in het krachtenveld rondom de productie en uitwisseling van auteursrechtelijk beschermde werken en CC-NL zal zich in de komende periode op dit gebied nog duidelijker profileren.

Individuele auteurs zijn niet de enige voor wie de randvoorwaarden rondom intellectuele eigendom verbeterd zouden kunnen worden. Ook voor publieke content producenten, aanbieders en beheerders levert het auteursrechtelijke kader de nodige uitdagingen op.

3.2 Mediawet

Op het gebied van het mediarecht heeft de Nederlandse wetgever in de afgelopen jaren twee wetsvoorstellen bij de Tweede Kamer ingediend: een wetsvoorstel tot vaststelling van tijdelijke regels voor mediaconcentraties, en een tweede tot wijziging van de Mediawet. Het doel van dit laatste wetsvoorstel is te waarborgen dat de publieke omroep ook in het digitale medialandschap zijn maatschappelijke functies zal kunnen vervullen en dat het blijft voldoen aan de democratische, sociale en culturele behoeften van de maatschappij. In geval van andere maatregelen zouden de themakanalen en andere nieuwe diensten van de publieke omroepen dezelfde status als televisie en radio-uitzendingen krijgen. Nu gelden voor de nieuwe diensten andere regels. De wetswijziging wordt nodig geacht als antwoord op de snelle digitalisering van het medialandschap en het veranderende mediagebruik.

Een van de meest ingrijpende veranderingen is dat vanaf 2008 een significant deel van de beschikbare middelen voor omroepproducties besteed wordt aan onafhankelijk geproduceerde content. Dit opent nieuwe mogelijkheden. Het is te verwachten dat deze opening van het systeem niet alleen professionele productiehuisen ten goede zal komen. Vanuit het perspectief van maatschappelijke participatie zijn twee aspecten bijzonder interessant:

- Hoe kan 'user-generated content' in de productieprocessen geïntegreerd worden? Wij denken hier in eerste instantie aan materiaal van kleine maatschappelijke organisaties en culturele instellingen. Creative Commons kan in deze context de transactiekosten verlagen en voor duidelijke verhoudingen tussen contentproviders, productiehuisen en publieke omroepen zorgen.
- Hoe kunnen met publieke middelen geproduceerde programma's en programma-onderdelen aan gebruikers, maatschappelijke organisaties en andere programmamakers beschikbaar gesteld worden? In de maatschappelijke discussie worden audiovisuele bijdragen steeds belangrijker. De beschikbaarheid van hoogwaardig (met publieke middelen) geproduceerd bronmateriaal zal een positief effect hebben op de kwaliteit van deze bijdragen.⁵ Ook hier kunnen de Creative Commons licenties voor duidelijke verhoudingen en voor een versterking van de positie van burgers en maatschappelijke organisaties zorgen.

Ook vanuit een ander perspectief is deze situatie interessant. Met het project 'Beelden voor de toekomst' is op dit moment een belangrijke inhaalslag op het gebied van digitalisering en het online beschikbaar stellen van omroepproducties uit het verleden bezig. Een van de grootste uitdagingen van dit project is het achterhalen van de auteursrechtelijke status van de te digitaliseren werken. Parallel aan dit project wordt in Nederland meer publieke content geproduceerd dan ooit. De eerste ervaringen vanuit Beelden voor de Toekomst tonen aan dat het van groot belang is om de auteursrechtelijk status van publieke producties duidelijk kenbaar te maken. Over het algemeen is de commerciële waarde van omroepproducties in de tijd beperkt. Er wordt geschat dat in de eerste twee jaar na openbaarmaking meer dan tachtig procent van de inkomsten wordt gegenereerd die het werk ooit zal opbrengen. In veel gevallen betekent dit dat de economische prikkel om producties beschikbaar te houden na relatief korte tijd verdwijnt. Om deze redenen is het van groot belang dat er nu duidelijke regelingen voor de auteursrechtelijke status van hedendaagse producties getroffen worden. Ook hier lijkt de systematiek van Creative Commons een mogelijk oplossing te bieden. Wij denken hier in het bijzonder aan de Creative Commons licenties die niet-commercieel gebruik vrijgeven en waarbij de commerciële gebruiksrechten bij de rechthebbende blijven.

3.3 Europees beleid

Op Europees niveau toont de Europese Commissie veel belangstelling voor alle kwesties betreffende de productie, toegang en gebruik van digitale content, inclusief voor het open content model. Het Werkprogramma van de Europese Commissie omvat alle activiteiten van

⁵zie ook: Lawrence Lessig: 'A call on the RNC & DNC to eliminate unnecessary regulation of political speech' http://lessig.org/blog/2007/04/a_call_on_the_rnc_dnc_to_elimi.html

het *eContentplus* programma (2005-2008), dat ten doel heeft digitale content in Europa toegankelijker, bruikbaar, en beter exploiteerbaar te maken. Dit programma maakt deel uit van het door de Commissie gepubliceerde beleidsdocument “*i2010 – Een Europese informatiemaatschappij voor groei en werkgelegenheid*”. Binnen deze agenda is ‘convergentie van informatiediensten, media, netwerken en platforms’ een hoofdthema. Het Werkprogramma heeft een concreet doel: het bijdragen aan de samenstelling van betere voorwaarden voor de toegang, gebruik, hergebruik en exploitatie van digitale content, zodat het makkelijker wordt om producten en diensten met een toegevoegde waarde in Europa op te bouwen. Vier speerpunten waarop het Programma zich moet concentreren werden geïdentificeerd: geografische informatie; onderwijsmateriaal; digitale bibliotheken; en versterking van de samenwerking tussen digitale content belanghebbenden. Daarin is voor open content initiatieven in het algemeen, en voor Creative Commons in het bijzonder, een rol weggelegd bij de verwezenlijking van deze doelstellingen.

3.4 Recht en CC-NL

Het (Nederlandse) auteursrecht kenmerkt zich door het streven naar een balans tussen de rechten van de auteurs en de rechten van de consumenten van auteursrechtelijk beschermde werken. Dit vindt onder meer zijn uitdrukking in de beperkte duur van de auteursrechtelijke bescherming en de wettelijk vastgestelde beperkingen van het auteursrecht. De economische en maatschappelijke processen rondom het auteursrecht kennen twee verschillende groepen van belanghebbenden. Auteurs en distributeurs aan de ene kant en de consumenten van deze werken aan de andere kant. Auteurs en distributeurs worden over het algemeen geacht van een zo compleet mogelijke auteursrechtelijke bescherming van hun activiteiten te willen profiteren, terwijl gebruikers van auteursrechtelijk beschermde werken geïnteresseerd zijn in een zo vrij mogelijke toegang tot de beschermde werken.

Door de technologische ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn deze binaire verhoudingen tussen de interesse van auteurs en distributeurs aan de ene kant en consumenten aan de andere kant ingrijpend veranderd. Voor auteurs en distributeurs is het moeilijker geworden om hun auteursrechten te kunnen uitoefenen en tegelijkertijd zijn er nieuwe businessmodellen voor de verspreiding ontstaan die de grenzen van de traditionele uitoefening van het auteursrecht verkennen.

Aan de kant van de consumenten zijn de veranderingen nog ingrijpender. Consumenten zijn inmiddels steeds vaker in staat om transformerend gebruik van auteursrechtelijk beschermd gebruik te maken en om eigen werken te verspreiden.

Hierdoor vervaagt de scheidslijn tussen consumenten, distributeurs en auteurs en als gevolg daarvan verandert de rol van het auteursrecht. Van een wettelijk kader dat de economische verhoudingen tussen duidelijk gescheiden groepen van economische (en maatschappelijke) actoren regelt, is het auteursrecht verschoven naar een set van regels die de op een steeds groeiend aantal transacties tussen een dynamische set van actoren van toepassing is. De redelijk starre regelingen van de auteurswet (langdurige bescherming van alle werken en een beperkt aantal uitzonderingen voor specifieke vormen van gebruik) voldoen in deze situatie onvoldoende aan de belangen van alle actoren. De balans tussen de verschillende actoren is hierdoor onder druk komen te staan.

In deze situatie is het van belang om flexibele vormen van auteursrechtuitoefening, die op deze toegenomen dynamiek inspelen, mogelijk te maken. Creative Commons is hier een voorbeeld van. Naast het beschikbaar stellen van licenties zet Creative Commons zich actief in voor de belangen van consumenten van auteursrechtelijk beschermd materiaal (door vrije toegang tot werken te labelen en te promoten) en auteurs (door hun meer flexibiliteit in de uitoefening van hun auteursrecht te bieden). Ook biedt Creative Commons een (deel)oplossing voor de problematiek rondom zogenaamde *orphan works*. Dit zijn werken die wel auteursrechtelijk beschermd zijn, maar waarvan de rechthebbenden onvindbaar zijn. Zulke werken zitten 'op slot', er kan niets mee gedaan worden.

CC-NL zal zich ook in deze werkperiode op een aantal duidelijk gedefinieerde doelgroepen richten. Onze activiteiten zijn bedoeld om de positie van consumenten, auteurs, (semi-) overheden en onderwijsinstellingen te versterken. Toegang tot auteursrechtelijk beschermde informatie en werken is voor deze groepen essentieel om actief in de informatiemaatschappij te kunnen participeren en Creative Commons kan in onze ogen hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

4 Trends, verwachtingen en opgaven 2008-2010

De vragen die onder Nederlandse contentmakers en gebruikers leven met betrekking tot auteursrecht in de digitale samenleving worden gevoed door allerlei economische en maatschappelijke trends en ontwikkelingen. We signaleren een aantal van de relevante trends, die het kader scheppen voor de activiteiten die CC-NL in 2008-2010 in gedachten heeft. Het eerste deel van dit hoofdstuk beschrijft kort de belangrijkste trends. In het tweede deel wordt de vertaalslag gemaakt naar activiteiten voor de komende werkperiode van CC-NL.

4.1 Convergentie van beleidsterreinen

Auteursrecht raakt aan allerlei beleid, en allerlei beleid raakt aan auteursrecht. De laatste jaren is in Nederland een convergentie waar te nemen van verschillende beleidsterreinen. Daarbij kan in de eerste plaats gedacht worden aan het naar elkaar toe bewegen van de beleidsthema's onderwijs, cultuur en economie. Decennia lang vormden onderwijs en cultuur enerzijds en economie anderzijds twee gescheiden beleidswerelden. Onderwijs en cultuur ging over het sociaal welzijn, over esthetische waarden en over de staat als hoeder van materieel en immaterieel erfgoed. Economie was het terrein van het geld. Raakvlakken werden nauwelijks geïdentificeerd. Onder invloed van een mondiaal discours over de economische betekenis van cultuur en de culturele betekenis van economie is er geleidelijk sprake van ontschotting en samenwerking.

In 2005 publiceerden de minister van Economische Zaken en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een gezamenlijke beleidsbrief over het creatieve vermogen van Nederland.⁶ Daarin gaven de twee ministeries het startschot voor een reeks gezamenlijke initiatieven en projecten. Ook buiten de gezamenlijke initiatieven is convergentie in denken en doen zichtbaar. *Mediawijsheid*, dat van het ministerie van OCW uitgaat, is zowel gericht op onderwijs als op de economische waarde van een mediawijze Nederlandse samenleving. De convergentie is er dus, ook als de ministeries los van elkaar hun eigen weg gaan.

Auteursrecht is in de discussie over de verbanden tussen cultuur en economie een centraal thema. Als onderwerp van beleid wordt het steeds vaker vanuit een economisch perspectief benaderd. Dat is niet vreemd, want auteursrecht is economisch waardevol. Een groot deel van de 8,4 miljard euro die de Nederlandse creatieve industrie jaarlijks aan toegevoegde waarde creëert⁷ wordt direct of indirect mogelijk gemaakt door het auteursrecht. Met die aandacht voor de economische waarde van auteursrecht is niets mis, als die maar niet leidt tot een blikvernauwing waarbij alleen nog maar naar de directe economische opbrengsten van auteursrecht wordt gekeken. Er moet oog blijven voor de andere maatschappelijke belangen die door de auteurswetgeving gediend worden – en die in indirecte zin wellicht best economische opbrengsten kunnen hebben.

Twee noemenswaardige maatschappelijke belangen zijn *goed onderwijs* en *innovatie*. Beide thema's hebben voor Nederland ook een belangrijke beleidsmatige poot. Denk bijvoorbeeld aan de Lissabondoelstellingen. Bij beide belangen is eenvoudig te beargumenteren dat ze een grote economische waarde hebben. Toch hoeft de beleidsmaker ze, als het over auteursrecht gaat, niet per definitie op die manier te benaderen. Innovatie, in al haar facetten, vraagt om vrij beschikbaar creatief werk waar op voortgebouwd kan worden. Goed onderwijs is in de eerste plaats gebaat bij toegang tot kwalitatief hoogwaardige content. Daarmee kan een tweede trend worden gesignaleerd: nieuwe contentbenaderingen in het onderwijs.

⁶ Ministerie van EZ & ministerie van OCW (2005) Ons creatieve vermogen.

⁷ Hofstede, Bart & Stephan Roes (red.) (2006) Creatief vermogen; de economische potentie van cultuur en creativiteit, 's-Gravenhage: Elsevier Overheid.

4.2 Nieuwe contentbenaderingen in het onderwijs

Iedereen is voor goed onderwijs. Goed onderwijs leidt tot een goed opgeleide bevolking wat ook weer een grote economische waarde heeft in de internationale kenniseconomie. Maar goed onderwijs vraagt om goede beschikbaarheid en toegankelijkheid van content. Creative Commons heeft in de afgelopen jaren mogen leren dat er twee onderwerpen bij uitstek zijn die nu en in de toekomst om aandacht vragen.

In de eerste plaats is het onderwijs niet alleen een passieve consument van content. We zijn nog wel eens geneigd om naar het onderwijs te kijken als een leerfabriek waar bestaande kennis wordt doorgegeven aan een volgende generatie. Het onderwijs is echter ook een van de grootste producenten van nieuwe creatieve werken. In het onderwijs wordt content gebruikt, aangepast en tot nieuw werk omgevormd door zowel onderwijzend personeel als door leerlingen en studenten. Denk aan docenten die hun eigen lessen schrijven. Vanuit Creative Commons, waarin hergebruik een belangrijke rol speelt, wordt juist aan de content genererende kant van het onderwijs aandacht besteed.

Vanuit dit perspectief komt de discussie over de kosten van schoolboeken bijvoorbeeld in een heel ander licht te staan. In plaats van kosten te herverdelen (lees: de overheid betaalt meer) en de manier van produceren ongemoeid te laten, zou het onderwijs gezien kunnen worden als een sector die in staat is om zelf een groot deel van de content te produceren die het gebruikt.

Het tweede onderwerp dat aandacht vraagt is de mate waarin het onderwijs mensen bewust maakt van de centrale – zij het redelijk onzichtbare – aanwezigheid van auteursrecht in de samenleving. In een tijd waarin iedereen contentproducent wordt, en waarin content op mondiale schaal beschikbaar is, is kennis over auteursrecht onontbeerlijk. Sterker nog, een kennissamenleving moet 'auteursrechtwijs' zijn, en het auteursrecht is daarmee een logisch onderdeel van het door ministerie van OCW aangekondigde *Mediawijsheid*. In haar onderwijsactiviteiten in de afgelopen jaren (zie hoofdstuk 2) heeft Creative Commons geleerd dat de echte opgave niet is om voorlichting te geven over hoe het auteursrecht werkt, maar om mensen te leren hoe ze zelf met auteursrecht om kunnen gaan, en dat de wereld gedifferentieerder is dan het zwart-wit wereldbeeld van 'alle rechten voorbehouden' versus 'geen rechten voorbehouden'. CC-NL kan bij dit thema terugvallen op, en een bijdrage leveren aan, de in 2007 nieuw opgerichte organisatie *ccLearn*. Deze tak van Creative Commons International houdt zich bezig met open leersystemen en modellen voor open contentontwikkeling en -gebruik in het onderwijs.

In Nederland werkt CC-NL sinds het najaar van 2007 met Stichting SURF samen. Het gaat hierbij in eerste instantie om een onderzoek naar de toepasbaarheid van de Creative Commons licenties als eindgebruikerslicentie voor artikelen in de repositories van Nederlandse hoger onderwijs instellingen. Creative Commons heeft de intentie om deze samenwerking in de komende werkperiode structureel uit te bouwen.

4.3 'No more one size fits all'

Door ontwikkelingen op het gebied van digitale media productie en distributie van de afgelopen jaren is het auteursrecht in een nieuw licht komen te staan. Auteursrechtelijke kwesties zijn niet meer alleen voor professionele producenten, gebruikers en distributeurs van beschermde werken relevant, maar voor steeds grotere delen van de samenleving. Onze inleidende analyse uit het werkplan voor CC-NL voor de periode 2005-2007 is hier nog steeds van toepassing:

Met de opkomst van digitale media en het internet is het auteursrecht in een nieuw licht komen te staan. De onderlinge verhouding tussen auteurs, producenten, distributeurs en consumenten is ingrijpend veranderd en wordt in toenemende mate door contractuele relaties beheerst. Steeds vaker zijn het de auteurs zelf die – door middel van eigen websites – de verspreiding van hun werken ter hand nemen. De aan de auteur toegekende exclusieve rechten kunnen door veel

gebruikers – die vaak ook weer zelf auteur zijn – als knellend worden ervaren, terwijl de handhaving van het auteursrecht in een digitale omgeving op grote praktische problemen kan stuiten.

Het is in de afgelopen jaren steeds duidelijker geworden dat de oude one-size-fits-all benadering van het auteursrecht onvoldoende op de behoeftes van auteurs en gebruikers in het digitale tijdperk inspeelt. Verschillende soorten van auteursrechtelijk beschermde werken vereisen verschillende manieren van auteursrechtelijke bescherming.

Commerciële muziek, film en omroepproducties zijn gebaat bij exclusieve bescherming voor een zo lang mogelijke periode om hun investeringskosten te recupereren en investeringskosten voor nieuwe producties te dekken. Voor producties van publieke omroeporganisaties en andere met publieke middelen gerealiseerde werken is deze bescherming als *incentive* niet noodzakelijk en staat het in veel gevallen een optimale verspreiding van de werken in de weg. In veel gevallen zijn juist combinaties van het vrij beschikbaar stellen van werken voor niet commercieel gebruik en het aanbieden tegen vergoeding voor commerciële vormen van gebruik beter geschikt om op de behoeftes van verschillende gebruikers in de markt en de maatschappij in te spelen.

Voor veel gebruikers en auteurs is het onduidelijk dat het auteursrecht mogelijkheden biedt voor een dergelijke flexibele en gerichte uitoefening van de eigen rechten. Het auteursrecht wordt in zijn geheel als beperkend voor de eigen creativiteit ervaren. Uiteindelijk is deze situatie schadelijk voor de perceptie van de auteursrechtelijke beschermingsregelingen in het algemeen. Omdat er binnen het auteursrechtelijke kader te weinig mogelijkheden voor het uitoefenen van vormen van creativiteit zoals sampling en remixing bestaan, wordt het auteursrecht in zijn geheel achterhaald.

Voor dit probleem zijn een aantal oplossingsrichtingen (oplossingen) denkbaar, zoals het aanpassen van de auteursrechtelijke uitzonderingen, door bijvoorbeeld een uitzondering voor *transformative use*. zie ook Gowers Review of Intellectual Property, 2006 p. 68). Naast dergelijke lange termijn oplossingen heeft Creative Commons (Nederland) in de afgelopen jaren hard gewerkt aan het opzetten van een alternatief systeem binnen de bestaande auteursrechtelijke kaders. De Creative Commons licenties bieden een aantal opties voor auteurs die bepaalde rechten op hun werken willen vrijgeven. De twee meest belangrijke aspecten hierbij zijn de mogelijkheid om alleen niet-commerciële vormen van gebruik toe te staan en om expliciet transformatief gebruik van werken toe te staan.

Ten slotte bieden de licenties de mogelijkheid aan auteurs om hun werken na verstrijken van een bepaalde tijdsduur vrijwel volledig vrij te geven om zo de, door velen als onnodig lang ervaren, beschermingsduur van het auteursrecht te omzeilen. De activiteiten van CC-NL in het kader van dit werkprogramma zijn dan ook in eerste instantie erop gericht om aan te tonen dat een flexibele omgang met auteursrechtelijke bescherming mogelijk, gewenst en economisch zinvol kan zijn en bovendien bijdraagt aan participatie van burgers in de het medialandschap.

4.4 Verbeelding van de samenleving

Een van de voornaamste consequenties van de brede beschikbaarheid van digitale technologieën is een toenemende *verbeelding van de samenleving*. Burgers hebben toegang tot een snel groeiende hoeveelheid aan digitale foto's, afbeeldingen en video's. Dit geldt zowel voor digitale foto's (zelf gemaakt of via *photo sharing* websites als *flickr.com*) en video's (eigen materiaal of via sites als *youtube.com*) als ook over audiovisueel materiaal dat door musea en archieven online beschikbaar gesteld wordt (zie onder meer het Rijkswidget van het Rijksmuseum <http://www.rijksmuseum.nl/widget> en het project Beelden voor de Toekomst).

Delen van deze werken worden onder voorwaarden aangeboden die het aan gebruikers toe staan om bewerkingen te maken en om deze openbaar te maken en/of te verspreiden. Er zijn voldoende tools beschikbaar die niet-professionele gebruikers in staat stellen om dit op een

professionele manier te doen. Deze ontwikkeling opent een brede schaal aan visuele communicatiekanalen voor burgers en maatschappelijke initiatieven en stelt hen in staat om zelf werken te produceren die in het verleden slechts door een relatief beperkte groep van (semi-) professionals gemaakt konden worden ('user generated content').

Door deze ontwikkeling worden auteursrechtelijke kwesties voor steeds grotere groepen van de bevolking relevant. Dit is met name interessant omdat burgers in deze context niet alleen in de positie van consumenten (en potentiële inbreukmakers) handelen maar ook als producenten/auteurs actief worden. De complexiteit van het auteursrecht maakt inzicht in de mogelijke consequenties van hun activiteiten vaak erg moeilijk. De auteursrechtelijke status van grote delen van de tegenwoordig beschikbare *user generated content* is onduidelijk terwijl deze werken potentieel een grote economische waarde vertegenwoordigen: Er zijn talloze bedrijven die onder het label *web 2.0* business modellen ontwikkelen die (gedeeltelijk) op door gebruikers gemaakte auteursrechtelijk beschermde werken berusten. Om deze redenen is er dan ook behoefte aan een zo transparant mogelijke omgang met auteursrechtelijke kwesties.

Niet-professionele gebruikers hebben zowel behoefte aan duidelijkheid over de status van materiaal dat zij willen gebruiken, alsook aan duidelijkheid over mogelijkheden om makkelijk en duidelijk aan te kunnen geven onder welke voorwaarden zij hun eigen materiaal beschikbaar stellen. Bedrijven die hun businessmodellen baseren op bijdragen van niet professionele auteurs hebben duidelijkheid nodig over de voorwaarden waaronder zij gebruik kunnen maken van deze werken. De Creative Commons licenties zijn in deze situatie uitermate geschikt om aan deze eisen te voldoen en worden dan ook veelvuldig gebruikt (zie bijvoorbeeld flickr.com met inmiddels meer dan dertig miljoen Creative Commons gelicenseerde foto's of de video sharing website revver.com). De Licenties bieden een beperkt aantal standaard voorwaarden die auteursrechtelijke vraagstukken op een inzichtelijke manier regelt.

Met zicht op het gebruik van user generated content door commerciële partijen zijn met name de licenties die alleen niet commercieel gebruik vrijgeven interessant. Door deze beperking kunnen auteurs hun werken efficiënt verspreiden, en tegelijkertijd zeker stellen dat zij in het geval van commercieel gebruik door derden separate afspraken over vergoeding voor het gebruik van hun werken kunnen maken. Distributie platforms als jamendo.com (muziek) en revver.com (videos) gebruiken deze licenties als onderdeel van hybride businessmodellen die inkomsten tussen makers en de platforms verdelen. CC-NL zal in deze werkperiode in samenwerking gebruik van de licenties in dit veld bevorderen en voorlichting over de auteursrechtelijke vragen rondom user generated content geven.

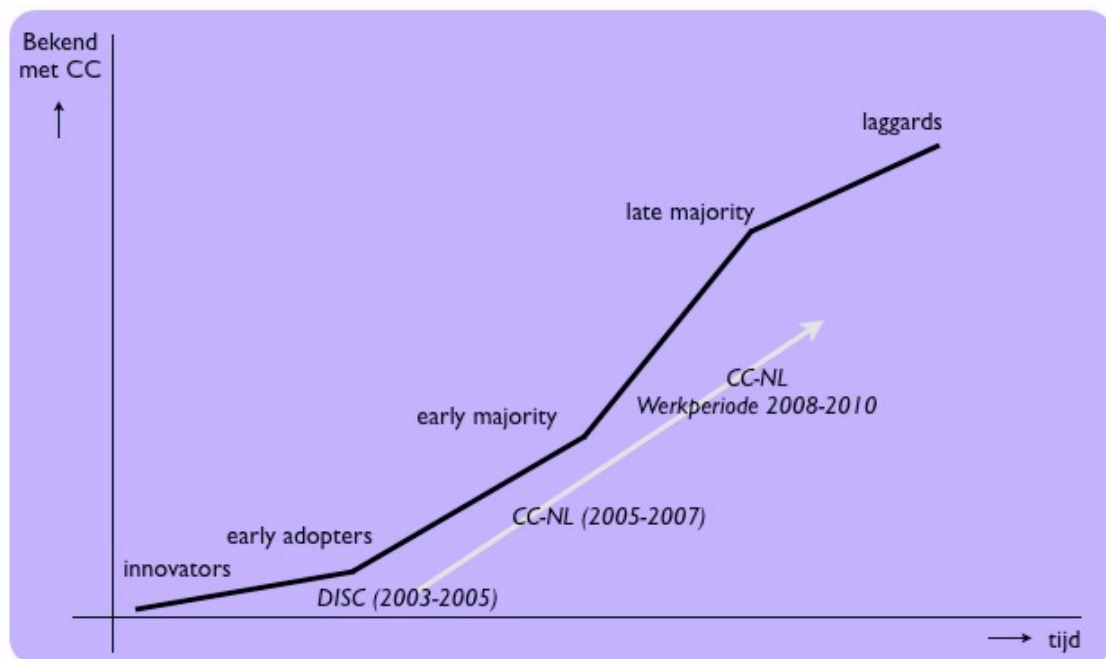
4.5 CC-NL in 2008: consolideren, verbreden, verdiepen

Uitgaande van de bovengenoemde trends verwachten wij voor de periode 2008-2010 een aantal belangrijke wijzingen, zowel met betrekking tot de activiteiten van Creative Commons Nederland, als tot de randvoorwaarden die het kader voor onze activiteiten scheppen. Wat betreft de activiteiten zal CC-NL zich in veel sterkere mate op de ondersteuning van grotere projecten richten. Van een organisatie die projecten initieert en voorlichting geeft, gaan we naar een organisatie die *gezamenlijk* met geïnteresseerde partijen (pilot)projecten uitvoert en advies geeft. Het zwaartepunt van de activiteiten verschuift naar samenwerkingsverbanden, toegepast onderzoek en ontwikkeling van instrumenten rondom de Creative Commons licenties.

De grotere nadruk op samenwerking geven we op twee manieren vorm. In de eerste plaats vervullen de pilottrajecten de centrale rol in de activiteiten van CC-NL in 2008-2010. Op de tweede plaats zoeken we in onze activiteiten en in onderzoek meer aansluiting bij de vragen en auteursrechtelijke onderwerpen die in Nederland leven bij andere partijen die op dat terrein actief zijn. Te denken valt aan de Raad van Cultuur, die zich sinds eind 2007 buigt over de publieke toegankelijkheid van met publiek geld gecreëerde content. Of aan cultuurfondsen zoals het Fonds voor de Letteren of het Fonds Bijzondere Journalistieke Producties. Op die manier verbreden we onze relevantie en ons nut als project rondom vernieuwende manieren om met auteursrecht om te gaan.

In de afgelopen jaren zijn wij indicatoren voor diepgaande veranderingen binnen de culturele sector tegengekomen. Parallel aan en geïnspireerd door de activiteiten van CC-NL is een groot aantal maatschappelijke partijen begonnen te experimenteren met het beschikbaar stellen van content onder minder restrictieve voorwaarden. Schematisch weergegeven (zie onderstaande figuur) bevindt de bekendheid met CC-NL zich in de fase van 'early majority'.

Ontwikkeling bekendheid met Creative Commons (met milestones)

Wij verwachten in de volgende projectperiode dan ook een verdere stijging van het aantal gelicenseerde werken. Het aantal *afgegeven* licenties zal in de komende periode een minder belangrijke indicator voor het succes van het project CC-NL (en Creative Commons in het algemeen) zijn. In plaats hiervan zullen wij in deze periode naar twee andere indicatoren kijken. De mate van *hergebruik van CC gelicenseerde werken* door licentienemers en het *succes van projecten die Creative Commons als onderdeel van hun businessmodellen gebruiken*.

Waar CC-NL via de pilottrajecten, onderzoek en activiteiten in de komende periode meer zicht op wil krijgen, zijn de maatschappelijke baten van het licentiesysteem. De resultaten van de eerste werkperiode duiden op ten minste drie baten van Creative Commons voor de Nederlandse samenleving. Ten eerste maakt Creative Commons auteursrechtelijk beschermde werken beter toegankelijk. Culturele diversiteit is gebaat bij vrij beschikbare werken. Ten tweede lijkt het er op dat Creative Commons meer dynamiek in creatieve markten mogelijk maakt. En ten derde wordt de 'juridische last' voor burgers door het gestandaardiseerde en eenvoudige karakter van het licentiesysteem afgezwakt. In 2008-2010 willen we deze baten, met hulp van derden, een kwantitatief jasje kunnen geven.

Door de verschuiving naar samenwerkingsverbanden en vraaggestuurd advies wordt het tevens mogelijk om activiteiten deels via eigen inkomsten te financieren. Die inkomsten worden deels direct gegenereerd uit de activiteiten, en komen deels in de vorm van financiering door derden.

In de pilottrajecten zullen, vergelijkbaar met de pilot met Buma/Stemra, de partners hun eigen inbreng en inzet voor de pilot financieren.

4.6 Typen activiteiten 2008-2010

Zes typen activiteiten wil CC-NL in 2008-2010 ontplooiën. Ten eerste wordt de voorlichting aan specifieke doelgroepen gecontinueerd. CC-NL heeft, zoals eerder aangegeven, een unieke positie in het krachtenveld van auteursrechtenorganisaties. Die positie willen we consolideren, en daartoe blijft de voorlichtende functie van CC-NL relevant. De tweede activiteit is nieuw en betreft vraaggestuurde ondersteuning. Sectoraal advies geeft de mogelijkheid aan derden om de expertise van CC-NL in de breedte en diepte te benutten. Ten derde zal CC-NL het rechtswetenschappelijk onderzoek continueren. Daarbij wordt meer dan in de eerste periode ook samenwerking met derden gezocht. Hiervoor gaat Creative Commons in deze werkperiode in totaal vijf bijeenkomsten met maatschappelijke stakeholders organiseren. Deze zijn bedoeld om input en feedback op onderzoeksonderwerpen en resultaten te verkrijgen en te waarborgen dat het onderzoek bij de behoeften uit het veld aansluit. Potentiële stakeholders zijn onder meer de Raad voor Cultuur, koepelorganisaties vanuit de doelgroepen en Kunst en Cultuur fondsen. Het vierde type activiteiten zijn pilotprojecten die samen met partners worden ingericht. De pilot met Buma/Stemra is de enige pilot die al in de eerste werkperiode is opgestart. Die pilot heeft echter een looptijd van minimaal een jaar en loopt daarom na december 2007 door. Het is van belang dat wij in staat zijn om de resultaten van deze pilot (en de projecten in de onderwijssector) na afloop te kunnen analyseren. De gewonnen inzichten zullen wij bij vervolgpilotprojecten meenemen. De pilottrajecten vormen het hart van het werkplan.

Belangrijk in de pilottrajecten is de handhavingsproblematiek van open contentlicenties. CC-NL heeft slechts in een handvol zaken kennis genomen van geschillen over gebruik van Creative Commons gelicenseerde werken en in het merendeel van deze gevallen zijn deze geschillen na een eerste contactopname met de inbreukmakende partij(en) bijgelegd. In twee gevallen van inbreuk op de auteursrechten op Creative Commons gelicenseerde werken, van muziekauteurs door in het buitenland (Rusland) gevestigde malafide download-sites, hebben de auteurs vanwege de lage slagingskans besloten geen handhavingacties te ondernemen. Ten slotte heeft er in Nederland een zaak (Curry vs. Weekend) met betrekking tot de niet navolging van de voorwaarden van een Creative Commons licentie gespeeld. De rechtbank van Amsterdam heeft in deze zaak de eiser in het gelijk gesteld en hierdoor aangetoond dat de Creative Commons licenties (in Nederland) ook als instrument van handhaving geschikt zijn. In de periode van dit werkplan zullen wij daarom onderzoeken in hoeverre wij de vraag naar meer duidelijkheid over handhaving van de licenties door het aanbieden van technologische voorzieningen kunnen beantwoorden.

Binnen het onderwijs ontplooiert CC-NL een vijfde type activiteiten in de vorm van minors en instrumenten voor docenten. Deze activiteiten zullen in nauwe samenwerking met ccLearn, de nieuwe onderwijsorganisatie van Creative Commons International, plaatsvinden. ccLearn brengt kennis over 'open educational resources' bijeen van over de hele wereld. De organisatie is financieel zeker geen zwaargewicht, maar heeft een uitgebreid, wereldwijd netwerk en lift mee op de reputatie van Creative Commons. ccLearn maakt het mogelijk om Nederlandse initiatieven internationaal op de kaart te zetten.

Het zesde type activiteiten draait om netwerkvorming en internationalisering. Daarop willen we hier iets dieper ingaan.

Ontwikkelingen in de internationale arena maken het absoluut noodzakelijk dat Nederland zich bezighoudt met auteursrecht in de digitale samenleving. Dat geldt ook voor CC-NL. Het ontwikkelen van de licenties gebeurt in nauwe samenwerking met Creative Commons International en Creative Commons projecten in andere (Europese) landen. Verder is het merendeel van de in dit hoofdstuk beschreven ontwikkelingen internationaal van aard (ook al heeft Nederland op een aantal velden een voortrekkersrol). Beleid en regulering rondom auteursrechten worden in hoofdlijnen op international (Europees) niveau bepaald en de

distributie van auteursrechtelijk beschermde werken is steeds minder aan nationale grenzen gebonden. Ten slotte vindt productie van auteursrechtelijk beschermde materialen steeds vaker in internationale samenwerkingsverbanden en communities plaats.

We zullen daarom in de periode van dit werkplan op international niveau actief zijn. Dit betekent een continuering van onze actieve bijdrage aan internationale werkgroepen van Creative Commons (Collectief rechtenbeheer, licentieontwikkeling), deelname aan de jaarlijkse bijeenkomsten van Creative Commons International (iSummit) en deelname van CC-NL (door de drie organisaties) aan het Europese eContent+ project 'Communia'. Het Communia *network of excellence* verricht onderzoek en ontwikkelt best practices op het gebied van open content licensing en het publieke domein. In het kader van het Communia project zal CC-NL een internationale workshop in Nederland gaan hosten. In aanvulling hierop zullen wij de resultaten van onze activiteiten en ons onderzoek actief via het Communia netwerk verspreiden.

4.7 Verdere ontwikkeling van de Creative Commons licenties

In juli 2007 heeft CC-NL de Nederlandse licenties aan de in februari 2007 gelanceerde 3.0 versies van de Creative Commons licenties aangepast. CC-NL was het eerste landenproject met eigen 3.0 licenties. Ook was zij nauw betrokken bij het ontwikkelen van deze versies van de licenties. Vanuit CC-NL is er belangrijke input op een aantal punten geleverd. Zo zijn zowel de aangepaste bepalingen over de bescherming van databanken en de relatie tussen de Creative Commons licenties en de verschillende vormen van Collectief Rechtenbeheer op basis van onderzoek en activiteiten in Nederland tot stand gekomen.

Het is, op basis van het patroon in het verleden, te verwachten dat er binnen de periode van dit werkplan opnieuw een upgrade van de licenties gaat plaatsvinden. CC-NL zal ook in dit geval een actieve rol invullen. Wij hanteren hierbij drie uitgangspunten: (1) het streven om de licenties zo goed mogelijk bij de Nederlandse (en Europese) situatie aan te laten sluiten, (2) het streven om de licenties zo simpel mogelijk te houden, met name om hergebruik van gelicenseerd materiaal zo makkelijk mogelijk te maken en (3) het streven om de licenties waar nodig (en mogelijk) aan de behoeftes van de doelgroepen van dit werkplan aan te passen.

Belangrijke aandachtspunten bij het verder ontwikkelen van de licenties zijn verder het ontwikkelen van duidelijke richtlijnen met betrekking tot de scheidslijn tussen commercieel en niet-commercieel gebruik (dit gaat voor het grootste gedeelte in het kader van de pilotprojecten plaatsvinden) en voor de handhaving van de licenties.

Ten slotte zal CC-NL in de komende werkperiode nauwer met het Science Commons project⁸ samenwerken. Science Commons is een onderdeel van Creative Commons dat zich op het bevorderen van open acces binnen de academische onderzoekswereld richt. Op dit moment gebruikt Science Commons de Creative Commons licenties als standard-tools om toegang tot data, artikelen en andere wetenschappelijke materialen te bevorderen.

Sinds September 2007 is CC-NL in een Science Commons werkgroep over database licenties vertegenwoordigd. Deze licentie heeft het doel de open omgang met wetenschappelijke databases te faciliteren en richt zich met name op manieren om de transfer en combinatie van data(bases) tussen landen met een *sui generis* database bescherming (de Europese Unie) en landen zonder een dergelijke bescherming makkelijker te maken. In de komende werkperiode verwachten wij intensievere samenwerking met Science Commons en andere Europese partners die op dit onderwerp actief zijn.

⁸zie: <http://sciencecommons.org/>

5 Activiteiten

Hieronder worden de activiteiten van CC-NL in de werkperiode 2008 - 2010 beschreven. De onderdelen sluiten aan bij de begroting in hoofdstuk 7.

A Voorlichting voor specifieke doelgroepen

Deze activiteiten zijn gericht op het onder de aandacht brengen van de Creative Commons licenties bij specifieke doelgroepen. Het gaat om activiteiten en publicaties die gespreid over 2008-2010 uitgevoerd worden. Delen van deze activiteiten verwachten wij naar aanleiding van concrete vragen vanuit de doelgroepen uit te voeren. Verder kunnen deze activiteiten ingezet worden om op actuele gebeurtenissen en ontwikkelingen in te spelen.

A.1 Publieks- en communitykanalen

CC-NL zal in de werkperiode in totaal negen publieksevenementen organiseren. Dit kunnen CC-Salons, discussiebijeenkomsten, showcases of thematische evenementen zijn. We streven naar een mix van zelfstandige, door CC-NL georganiseerde evenementen en bijdragen aan grotere evenementen zoals conferenties en festivals (PICNIC, Lowlands). Per evenement verwachten we minimaal honderd deelnemers.

Voor de uitvoering zijn in totaal 630 uur en €36.000 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van het werkplan zijn alle drie de partners betrokken.

A.2 Cursussen en workshops

In samenspraak met organisaties uit het veld zoals het Nederlands Pop Instituut, archieven en musea worden er cursussen en workshops ontworpen en aangeboden waarin de omgang met, en het beheer van intellectuele eigendom en open contentlicenties wordt uitgediept en toegepast. Al naar gelang de intensiteit van de kennisoverdracht kan hier gedacht worden een één- of meerdaagse cursussen of workshops. In totaal zullen er in de werkperiode zes cursussen of workshops worden gehouden (twee per jaar). Per evenement verwachten wij minimaal twintig deelnemers (minimaal 120 in totaal).

Voor de uitvoering zijn in totaal 600 uur en €12.000 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van de werkplan zijn alle drie de partners betrokken.

A.3 Gastcolleges en presentaties

Ook in de komende werkperiode zal CC-NL op uitnodiging gastcolleges in het hoger onderwijs en presentaties bij (koepel)organisaties en in het kader van conferenties en symposia houden. Door dit soort presentaties hebben wij in de afgelopen werkperiode ons netwerk kunnen uitbouwen en eerste contacten voor implementatietrajecten kunnen leggen. In de werkperiode 2008 - 2010 rekenen wij op acht presentaties per jaar (24 in totaal). De ervaring leert dat wij met deze presentaties gemiddeld vijftig mensen direct bereiken (1200 in totaal).

Voor de uitvoering zijn in totaal 220 uur gereserveerd en €1.200 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van het werkplan zijn alle drie de partners betrokken.

A.4 Redactie websites

Het team van CC-NL beheert twee websites: www.creativecommons.nl en www.opencontent.nl. deze twee websites zijn in de werkperiode 2005-2007 opgericht (of vernieuwd) en worden tijdens de nieuwe werkperiode actueel gehouden. Verder voorzien wij tijdens de werkperiode enkele kleine functionele aanpassingen. 'www.creativecommons.nl' is het platform voor voorlichting over de Creative Commons licenties in Nederland. 'opencontent.nl' verzamelt

voorbeelden van succesvolle open contentprojecten en vult zo de andere website aan met inspirerende voorbeelden. In het afgelopen jaar had de website creativecommons.nl gemiddeld 25.000 unieke bezoekers per maand. Voor de werkperiode 2008-2010 streven wij ernaar dit bezoekersaantal te verhogen. In totaal rekenen wij met 500.000 unieke bezoekers per jaar (350.000 voor creative commons.nl en 150.000 voor opencontent.nl)

Voor de uitvoering zijn in totaal 432 uur en €12.000 aan materiële kosten gereserveerd. Dit onderdeel van de werkplan wordt door Kennisland en Waag Society gezamenlijk uitgevoerd.

A.5 Voorlichtingsmateriaal en PR

Ter ondersteuning van de overige activiteiten zal Creative Commons voorlichtingsmateriaal produceren en gerichte publiciteitscampagnes voeren. Denk hierbij aan folders, wedstrijden, compilatie CD's en of DVD's een soortgelijke activiteiten.

Voor de uitvoering van dit onderdeel is in totaal €30.000 aan materiële kosten (inhuur diensten derden inbegrepen) gereserveerd. De coördinatie van deze activiteiten gebeurt in het kader van de andere activiteiten uit dit werkplan.

A.6 Publicaties

CC-NL zal in het kader van dit werkprogramma in totaal drie publicaties uitbrengen, uiteraard onder Creative Commonslicentie. Een van deze publicaties zal als eindpublicatie een overzicht over de uitgevoerde activiteiten geven. De andere twee publicaties zullen tijdens de looptijd van het project specifieke aspecten van ons activiteiten toelichten. Een van deze publicaties zal een meer rechtswetenschappelijk karakter hebben (en naar verwachting in het Engels gepubliceerd worden), terwijl de tweede publicatie het op socio-economische aspecten van open content zal ingaan. In totaal streven wij naar een oplage van 2000 exemplaren (eindpublicatie: 1000, tussenpublicaties: 500). De publicaties zullen ook online (als pdf) beschikbaar komen.

Voor de uitvoering zijn in totaal 250 uur en €6.000 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van de werkplan zijn alle drie de partners betrokken.

B Vraaggestuurde ondersteuning

B.1 Sectoraal advies

Zoals in hoofdstuk 5 van dit werkplan beschreven zal CC-NL in deze werkperiode op een aantal terreinen advieswerkzaamheden voor toepassing van de Creative Commons licenties en open content principes uitvoeren. Dit gebeurt zowel vraaggestuurd als op eigen initiatief. Hiervoor zijn uren gereserveerd om in samenwerking met stakeholders research naar specifieke vraagstellingen te kunnen doen en om deze te presenteren of te publiceren. De disseminatie gebeurt via evenementen, workshops en publicaties (websites, bijdrages aan andere publicaties). In totaal verwachten we tijdens de looptijd negen van deze adviestrajecten uit te voeren.

Voor uitvoering is in totaal 280 uur gereserveerd. Alle partners zijn bij de uitvoering betrokken.

B.2 Afhandeling FAQs

Creative Commons ontvangt gemiddeld tien vragen en verzoeken tot ondersteuning per week. Meestal gaat het om relatief eenvoudig en snel te beantwoorden vragen over licentiegebruik en auteursrecht. Creative Commons reserveert in het werkprogramma een klein aantal uren per week voor dit soort vraaggestuurde ondersteuning.

Voor de uitvoering is in totaal 144 uur gereserveerd. Dit onderdeel van de werkplan wordt door Kennisland uitgevoerd.

C Rechtswetenschappelijk onderzoek

C.1 Bijeenkomsten met maatschappelijke stakeholders.

In de loop van de werkperiode zal CC-NL in totaal vijf bijeenkomsten met maatschappelijke stakeholders rondom auteursrechtelijke kwesties (zoals de Raad voor Cultuur, Culturele Fondsen, en koepelorganisaties organiseren). De bijeenkomsten zijn bedoeld om deze organisaties te betrekken bij het bepalen van (onderzoeks)prioriteiten, om nieuwe ontwikkelingen vroegtijdig te signaleren en om het draagvlak van Creative Commons te vergroten. CC-NL wil hiermee met name waarborgen dat de verrichte activiteiten op het gebied van onderzoek en voorlichting bij bestaande behoeften uit het veld aansluiten.

Voor de uitvoering zijn in totaal 150 uur en €10.000 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering zijn alle drie de partners betrokken.

C.2 Rechtswetenschappelijk onderzoek

De primaire focus van de bijdrage van het IViR blijft ook in deze werkperiode het verrichten van rechtswetenschappelijk onderzoek naar vraagstukken die met het gebruik van de Creative Commons licenties verband houden. In overleg met de opdrachtgevers zullen er in totaal drie onderzoekstrajecten verricht worden, die elk in een paper/publicatie resulteren.

In 2008 zal onderzoek naar het risico van incompatibiliteit tussen verschillende open content licenties verricht worden. Met het oog op het toegenomen gebruik van open content licenties in het onderwijs is het voor de ontwikkeling van Open Educational Resources van belang om de comptabiliteitsrisico's goed in kaart te brengen en concrete oplossingsrichtingen aan te dragen. Verdere onderwerpen voor onderzoek zijn de structuren van contentproductie binnen publieke omroepen en de orphan works problematiek. Onderzoeksonderwerpen worden in overleg met relevante organisaties (zie C.1) en opdrachtgevers bepaald.

Voor de uitvoering zijn in totaal 1080 uur gereserveerd. Dit onderdeel van het werkplan wordt door het IViR en Kennisland uitgevoerd.

D Pilots

Naast de lopende pilot met Buma/Stemra willen wij in de periode 2008-2010 vier additionele pilotprojecten opstarten. We richten ons hierbij op vier thema's: publieke omroepen, leermethoden en educatieve content, museale databases/collecties en orphan works.

Omvang, duur en doelstellingen van deze pilots zijn afhankelijk van de probleemstellingen. Pilotprojecten zijn intensieve samenwerkingsverbanden voor duidelijk afgebakende perioden, waarvan de uitkomsten ook relevant zijn voor niet direct betrokken partijen. Om deze reden worden alle pilotprojecten na afloop onafhankelijk geëvalueerd om de uitkomsten aan derden beschikbaar te kunnen stellen.

D.1 Voortzetting Buma/Stemra pilot

Het lopende pilottraject met Buma/Stemra zal na afloop van de huidige werkperiode nog zes tot acht maanden doorlopen. Na afloop van de pilot zullen de uitkomsten van de pilot geanalyseerd worden. Op basis van de uitkomsten zullen wij ook met andere collectieve beheersorganisaties over gebruik van Creative Commons licenties door hun leden overleggen. Aanvullend hierop zullen wij na afloop van de pilot een internationale workshop of een symposium organiseren om de uitkomsten van de pilot ook voor Creative Commonsprojecten en collectieve beheersorganisaties in andere landen te ontsluiten.

Voor de uitvoering is in totaal 140 uur en €4.000 aan materiële kosten gereserveerd. Dit onderdeel van het werkplan wordt door het IViR en Kennisland uitgevoerd.

D.2 Pilot open content en publieke omroepen

In een tweede pilot zal CC-NL zich richten op het gebruik van Creative Commons gelicenseerd materiaal door publieke omroeporganisaties. Het gaat hierbij zowel om het gebruik van CC gelicenseerd materiaal (van individuele makers) door programmamakers als ook om het onder CC licenties beschikbaar stellen van (delen van) uitzendingen.

Voor de uitvoering zijn in totaal 220 uur en €4.000 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van de werkplan zijn alle drie partners betrokken.

D.3 Pilot open content leermethoden

Deze pilot richt zich op het gebruik van open content les- en leermaterialen in het hoger en voortgezet onderwijs. Doel is om het werken met (en de internationale uitwisseling) van Open Educational Resources te bevorderen. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar internationale standaarden en ontwikkelingen, en naar de ontwikkeling van een model om docenten en lerenden actief te betrekken bij de productie van leermiddelen. CC-NL zal deze activiteiten in nauwe samenwerking met ccLearn uitvoeren en aansturen.

Voor de uitvoering is in totaal 220 uur en €4.000 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van het werkplan zijn alle drie de partners betrokken. Er wordt samenwerking gezocht met relevante onderwijsorganisaties (Kennisnet, SURF, Projectbureau De Praktijk (Universiteit van Amsterdam)). Er is grote potentie om de pilot internationaal in te bedden door de nauwe betrokkenheid van CC-NL bij ccLearn (zie paragraaf 4.6) en de contacten met European Schoolnet (EUN). Het bereik van de pilot strekt daardoor tot ver buiten de landsgrenzen.

D.4 Pilot open content museale databases

Cultureel erfgoed is kostbaar bezit waarvan iedereen over het algemeen wil dat zoveel mogelijk mensen ervan kunnen genieten. Het rigide auteursrecht is daarbij soms een sta-in-de-weg. Samen met cultureel erfgoedinstellingen wil CC-NL strategieën ontwikkelen om museale databases en culturele erfgoed collecties digitaal zo breed mogelijk toegankelijk én bruikbaar te maken.

Voor de uitvoering zijn in totaal 160 uur en €4.000 aan materiële kosten gereserveerd. Dit onderdeel van het werkplan wordt door Waag Society en het IViR uitgevoerd.

D.5 Pilot orphan works

Orphan works zijn werken die door het auteursrecht beschermd worden maar waarvan de auteursrechthebbende niet getraceerd kan worden. Dit maakt de exploitatie van deze werken onmogelijk of extreem kostbaar. Om deze reden is de 'orphan works' problematiek één van de grootste struikelblokken bij het digitaliseren en online beschikbaar stellen van archieven van omroeporganisaties en andere culturele erfgoedinstellingen. In samenwerking met het Instituut voor Beeld en Geluid (project Beelden voor de Toekomst) zal CC-NL onderzoek verrichten naar de inzetbaarheid van de Creative Commons licenties (of delen van de methodiek van de licenties) voor het oplossen van deze problematiek.

Voor de uitvoering is in totaal 100 uur en €2.000 aan materiële kosten gereserveerd. Dit onderdeel van het werkplan wordt door Kennisland uitgevoerd.

E Minors onderwijs

In 2005 ontwikkelde CC-NL de eerste tienweekse minor over auteursrecht voor studenten Communicatie en Multimedia Design aan de Haagse Hogeschool. In de tweede helft van 2007 volgt een tweede minor voor studenten (Technische) Informatica aan INHOLLAND Hogeschool in Alkmaar. Creative Commons wil zich op twee manieren blijven inzetten voor het hoger onderwijs, en specifiek voor studierichtingen die studenten opleiden tot content maker of –

beheerder. Ten eerste wil Creative Commons de ontwikkelde modules online publiceren en actueel houden. Ten tweede wil Creative Commons daar waar nodig ondersteuning bieden aan docenten die de thema's auteursrecht en Creative Commons in het eigen onderwijsprogramma willen integreren.

E.1 Ontwikkeling en implementatie VO

CC-NL was in de eerste werkperiode vooral actief in het hoger onderwijs. Van de drie partners zal Waag Society het ontwikkelde materiaal beschikbaar maken voor het voortgezet onderwijs.

Voor de uitvoering is in totaal 350 uur en €1500 aan materiële kosten gereserveerd. Dit onderdeel van het werkplan wordt door Waag Society en het IViR uitgevoerd.

E.2 Ontwikkeling en implementatie HO

Als onderdeel van de minor Creative Commons is een formule voor een docentenworkshop Open Content ontwikkeld. Die formule zal voor het hoger onderwijs verder worden uitgewerkt, zodat docenten een instrument in handen krijgen dat hen ondersteunt bij onderwijsvorming rond open content. Kennisland is de verantwoordelijke partner voor dit onderdeel van het werkplan.

Voor de uitvoering is in totaal 555 uur en €2250 aan materiële kosten gereserveerd. Dit onderdeel van het werkplan wordt door Kennisland en het IViR uitgevoerd.

F Internationale samenwerking en netwerken

CC-NL werkt nauw met Creative Commons International en iCommons samen. Sommige activiteiten worden met de internationale partners afgestemd. Er wordt in internationale werkgroepen geparticipeerd en CC-NL zal ook in de toekomst een actieve bijdrage aan de jaarlijkse iCommons iSummit leveren. Hiernaast zal CC-NL als onderdeel van het hoogwaardige Communia-project (onderdeel van het eContent+ programma van de EU) een Europese workshop in Nederland gaan hosten en een actieve bijdrage aan andere evenementen en publicaties van het Communianetwerk leveren.

F.1 Netwerkvorming

Onder netwerkvorming valt de deelname van CC-NL in werkgroepen van Creative Commons International en de afstemming met activiteiten van Creative Commons International zoals Science Commons en ccLearn. Verder zal CC-NL actief in het Thematische Netwerk Communia participeren. Van september 2007 tot september 2010 zijn in het kader van dit netwerk negen thematische workshops en drie internationale conferenties geagendeerd. CC-NL zal zijn eigen research, activiteiten en doelstellingen actief in dit netwerk inbrengen.

Voor de uitvoering staat in totaal 300 uur. Bij de uitvoering van dit onderdeel van de werkplan zijn alle drie de partners betrokken.

F.2 Internationale workshop

In 2008 of 2009 zal CC-NL in samenwerking met het instituut voor Beeld en Geluid een internationale workshop (van een dag) over "the Public Domain as a cultural memory for Europe" organiseren. Deze workshop vindt plaats in het kader van het Thematisch Netwerk Communia. Voor dit event worden tachtig deelnemers verwacht.

In aanvulling zal CC-NL tegen het einde van het het werkplan (in 2010) een op de activiteiten van het werkplan reflecterend symposium (20-30 deelnemers) organiseren. Dit symposium is bedoeld om de uitkomsten van de pilottrajecten te analyseren en internationaal onder de aandacht te brengen. Hiervoor zal een klein aantal experts uit andere Europese landen uitgenodigd worden.

Voor de uitvoering is in totaal 300 uur en €30.000 aan materiële kosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van de werkplan zijn alle drie de partners betrokken.

F.3 Deelname iSummits

Creative Commons en iCommons organiseren jaarlijks de iCommons Summit. Dit evenement heeft de functie om alle Creative Commonsprojecten bij elkaar te brengen, de internationale samenwerking tussen projecten te bevorderen, informatie uit te wisselen en gezamenlijk activiteiten te plannen. CC-NL zal ook tijdens dit werkplan actief aan de iSummits bijdragen (presentaties geven en waar nodig onderdelen van het programma organiseren). Het streven is om per jaar twee vertegenwoordigers van CC-NL en een projectpartner naar de iSummit af te vaardigen.

Voor de uitvoering is in totaal 144 uur en €10.000 aan reis- en verblijfskosten gereserveerd. Bij de uitvoering van dit onderdeel van de werkplan zijn alle drie de partners betrokken.

F.4 Reis- en verblijfskosten (divers)

Voor deelname aan evenementen in het kader van het thematisch netwerk Communia en voor een beperkt aantal van relevante conferenties en evenementen in het buitenland, plus het betrekken van internationale experts bij activiteiten in het kader van dit netwerk, is een reiskostenreservering van €18.000 opgenomen.

6 Organisatie

Creative Commons is een samenwerking tussen Stichting Nederland Kennisland, Waag Society en het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam. Deze drie organisaties zijn door Creative Commons International als 'Legal Affiliate' (IViR) en 'Public Affiliate' (Kennisland en Waag Society) van Creative Commons in Nederland aangewezen.

6.1 De rol van Kennisland

Stichting Nederland Kennisland (Kennisland) werd in 1999 opgericht als onafhankelijke denktank voor thema's rond de positie van Nederland in de internationale Kenniseconomie. Kennisland adviseert, onderzoekt, ontwikkelt strategieën, en creëert lerende communities die Nederland vooruithelpen in de opkomende mondiale kenniseconomie. Kennisland streeft daarbij altijd naar een uitkomst die zowel economisch als sociaal een meerwaarde creëert. Een van de thema's waarbinnen Kennisland de afgelopen jaren steeds meer expertise heeft opgedaan is open innovatie en daarbij behorende velden zoals open content, auteursrecht en coproductie. Kennisland is een van de initiatiefnemers van de introductie van Creative Commons in Nederland. Het projectsecretariaat van Creative Commons Nederland is onderbracht bij Kennisland.

Gedurende de looptijd van het werkprogramma zal het projectsecretariaat van Creative Commons opnieuw bij Kennisland worden ondergebracht. Inhoudelijk zet Kennisland binnen Creative Commons in op onderzoek, vraaggestuurde ondersteuning en communityvorming. Kennisland kan expertise inzetten die is (en wordt) opgedaan binnen een aantal grote meerjarige projecten waarin zij participeert. Vermeldenswaardig zijn Beelden voor de Toekomst en P2P-Fusion. Binnen Beelden voor de Toekomst, een zevenjarig project waarin belangrijke delen van een aantal grote Nederlandse archieven (onder meer van Beeld en Geluid, het Nederlands Filmmuseum en het Nationaal Archief) worden gedigitaliseerd, heeft Kennisland een voortrekkersrol in strategische aanpak van auteursrechtelijke problemen en de ontwikkeling van nieuwe diensten rond de ontsloten content. Binnen het Europese project P2P-Fusion ontwikkelt en begeleidt Kennisland een co-design proces rond de ontwikkeling van een nieuwe generatie peer-to-peer software voor het legaal delen en remixen van audiovisuele content.

6.2 De rol van Waag Society

Gezien het enorme netwerk dat Waag Society (de Waag) heeft binnen de kunst en cultuur ligt het voor de hand dat het een mediërende rol kan vervullen tussen de ontwikkeling van de Creative Commons licenties en haar gebruikers.

In het recente verleden is met partners in de muziek en entertainmentwereld een aantal Creative Commons salons georganiseerd. Zaak is daarbij een publieksevenement te organiseren wat zowel de geïnformeerde gebruiker als de nieuwe geïnteresseerde weet aan te trekken. De Amsterdamse 'Cross Media Week' / PICNIC zal een van de gelegenheden zijn waarop CC-NL zich weer voor een breed publiek zal presenteren.

In het verlengde van het informeren van een breed publiek middels de CC-salons ligt het ontwikkelen van cursussen over de toepassing en implementatie van de Creative Commons licenties voor een verscheidenheid aan organisaties en individuen dat intellectuele producten maakt, dan wel beheert.

6.3 De rol van het Instituut voor Informatierecht

In het kader van het CC-NL project, verricht het Instituut voor Informatierecht zowel wetenschappelijk onderzoek naar de juridische vraagstukken die bij het gebruik van Creative Commons licenties rijzen als ad hoc ondersteunend juridisch advies bij het uitvoeren van bepaalde CC-NL pilots of andere projecten. Beide activiteiten zijn belangrijk om de verdere

facilitering en uitbreiding van het Creative Commons licentie model in goede banen te leiden. Door rechtswetenschappelijk onderzoek kunnen bepaalde (potentiële of reële) knelpunten worden geïdentificeerd en worden geanalyseerd, terwijl ad hoc ondersteunend juridisch advies de mogelijkheid biedt om praktische problemen te voorkomen of meteen op te lossen.

6.4 Creative Commons International

Creative Commons International coördineert de activiteiten van de verschillende Creative Commons jurisdictieën projecten. In eerste instantie richt zich Creative Commons hierbij op de ontwikkeling van de licenties. Voornaamste aandachtspunten zijn de compatibiliteit van de licenties onderling en het waarborgen van de kwaliteit. In tweede instantie richt zich Creative Commons op internationale vraagstellingen die met de licenties of hun toepassing samen hangen. Het gaat hierbij zowel om rechtelijke als ook om beleidsaspecten. Er bestaat een directe samenwerkingsrelatie tussen Creative Commons International en de individuele Landenprojecten. Hiernaast zijn er werkgroepen van Creative Commons International. CC-NL leidt in samenwerking met Creative Commons International en Creative Commons Frankrijk de werkgroep 'Collectief rechtenbeheer' en heeft een actieve rol bij de ontwikkeling van de 3.0 licenties gespeeld.

Creative Commons International is een in Berlijn gevestigd onderdeel van Creative Commons (USA). De samenwerking tussen Creative Commons Internationaal en CC-NL is door een 'Affiliate Agreement' geregeld. Op basis van dit agreement zijn de drie partners (Kennisland/Waag/IViR) de enige organisaties die in Nederland onder de merknaam Creative Commons mogen optreden.

6.5 Waarom deze partijen

IViR, Kennisland en de Waag zijn geen toevallige partners in Creative Commons. De drie organisaties hebben elk hun eigen kwaliteiten die samen juist de mix opleveren die voor Creative Commons nodig is. Creative Commons gaat over meer dan alleen recht. Creative Commons gaat over ontwikkelingen op gebied van internet en multimedia, waardoor voor mensen nieuwe mogelijkheden ontstaan om informatie te vinden en de wereld over te sturen, om zelf werk te creëren, en om van andermans werk te genieten, maar ook om het zelf te gebruiken. Creative Commons draait ook om economische waarde en om nieuwe manieren van geld verdienen met flexibele omgang met auteursrechten. Creative Commons gaat over makers en over gebruikers van content.

Juist door de veelheid aan invalshoeken en door de maatschappelijke, juridische, technologische en economische ontwikkelingen waarbinnen Creative Commons relevant wordt, is de samenwerking van IViR, Kennisland en de Waag zeer kostbaar gebleken. Het IViR heeft meer dan de andere partners kijk op de juridische context van Creative Commons. Als universitair onderzoeksinstituut is het IViR bovendien de aangewezen partij om vanuit wetenschappelijk oogpunt bij te dragen aan Creative Commons. Als relatief jong verschijnsel kleven aan Creative Commons bovendien nog de nodige rechtswetenschappelijke vragen. Het IViR is onmisbaar voor deze kant van Creative Commons. De Waag Society heeft expertise en naam op het gebied van digitalisering van de samenleving. Vaak gezien als een meer technische organisatie met oog voor maatschappelijke vraagstukken en het onderwijs is de Waag de aangewezen partij om de meer technologische context van Creative Commons te bewaken. Kennisland staat als denktank midden in de maatschappij. Met een uitgebreid netwerk dat zowel de non-profit als de profit-sectoren bestrijkt, heeft Kennisland gevoel ontwikkeld voor zowel de maatschappelijke als de economische meerwaarden die van projecten en ontwikkelingen uit kunnen gaan. Binnen Creative Commons is de onafhankelijke denktank-en netwerkfunctie van Kennisland van grote waarde.

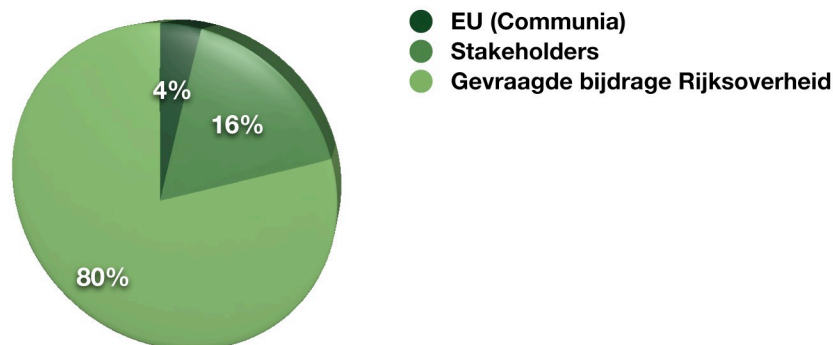
7 Financiering & begroting

In het bijgevoegde spreadsheet (zie pagina 31) hebben wij de activiteiten zoals in het voorafgaande hoofdstuk begroot. De begroting sluit aan bij de ervaringen uit de werkperiode 2005-2007 en hanteert een vergelijkbare verdeling van de werklasten over de drie partners. Binnen het consortium ligt de coördinatie van de activiteiten en het onderhouden van contacten met opdrachtgevers en financiers bij Kennisland.

Zoals eerder in het werkplan aangegeven gaan we voor dit werkplan uit van een aanzienlijk percentage aan co-financiering. In totaal bedraagt de co-financiering 20% van de begroting. Er zijn twee verschillende inkomstenbronnen. Ten eerste verwachten wij 16% van de begroting via bijdragen van stakeholders te dekken. Het gaat hierbij om partijen waarmee we in het kader van het werkplan samenwerken en die bij de activiteiten een eigen belang hebben.

Ten tweede zal een deel (4%) van de kosten vanuit het, door de Europese Unie in het kader van het eContent+ programma opgezette, thematische netwerk Communia gefinancierd worden. Het gaat hier in eerste instantie om de internationale conferentie en een deel van de reiskosten.

Financieringsbronnen CC-Nederland 2008-2010

Voor de rest van de begroting zijn wij op zoek naar financiering vanuit verschillende overheidsprogramma's en beleidskaders. Het gaat in totaal om 80% van de totale begroting ter waarde van €699.655. Verdeeld over de jaren is dit bedrag ook in absolute termen lager dan de jaarlijkse bijdrage van het Ministerie van OCW voor de werkperiode 2005-2007.

Het lopende werkprogramma van CC-NL wordt voor 100% vanuit het Ministerie van OCW gedragen. In de werkperiode 2008-2010 willen we dit graag verbreden en hebben we naast Ministerie van OCW een aantal andere financieringsbronnen geïdentificeerd. Zo adresseert dit werkplan onderwerpen die bij de de verantwoordelijkheid van de Ministeries van Economische Zaken en Justitie aansluiten. Verder dragen de geschetste activiteiten in belangrijke mate bij aan de zich aftekende doelstellingen van het op te richten netwerk Mediawijsheid.

Wij denken dat CC-NL op basis van de activiteiten in de afgelopen drie jaren en de in dit werkplan geschetste ontwikkelingen en plannen nog steeds in aanmerking komt voor publieke financiering. CC-NL is een unieke organisatie die op het terrein van auteursrecht voor de belangen van niet professionele makers, culturele instellingen en consumenten opkomt. Dankzij de activiteiten van CC-NL bestaan er in Nederland bijzonder goede randvoorwaarden voor een actief gebruik van de gemedialiseerde informatiesamenleving door burgers, kleine bedrijven en maatschappelijke organisaties. Het auteursrecht zal ook in de komende jaren onderdeel van het krachtenveld rondom toegang tot media en informatie blijven uitmaken. Het is van publiek belang dat dit debat niet alleen aan professionele mediamakers, distributeurs en contentbeheerders wordt over gelaten.

Activiteit	Uren totalen per partner			Uren a 95	Kosten			Financieringsopronng		
	Aantal	KL	WIR		WS	Materieel	Totaal	Communia	Stakeholders	Overheid
A. Voorlichting voor specifieke doelgroepen										
Brede publieks en community evenementen	9	140	70	420	€59,850	€36,000	€95,850	€30,000	€65,850	
Cursussen en workshops	6	200	200	200	€57,000	€12,000	€69,000	€20,000	€49,000	
Gastcolleges en presentaties	24	110	40	70	€20,900	€1,200	€22,100	€5,000	€17,100	
Redactie website	36	216	0	216	€41,040	€12,000	€53,040	€53,040	€30,000	
Voorlichtingsmateriaal en PR	3	0	0	0	€0	€30,000	€30,000	€30,000	€30,000	
Publicaties	3	100	50	100	€23,750	€6,000	€29,750	€4,000	€25,750	
B. Vraaggestuurde ondersteuning										
Sectoraal advies	9	100	80	100	€26,600		€26,600	€10,000	€16,600	
Afhandeling FAQ's	36	144			€13,680		€13,680		€13,680	
C. Stakeholder bijeenkomsten										
stakeholder bijeenkomsten	5	50	50	50	€14,250	€10,000	€24,250		€24,250	
Rechtswetenschappelijk onderzoek	4	120	960		€102,600		€102,600		€102,600	
D. Pilots										
Begeleiding en continuering pilot	1	100	40		€13,300	€4,000	€17,300	€4,000	€13,300	
Open content publieke omroepen	1	120	40	60	€20,900	€4,000	€24,900	€7,000	€17,900	
Open content leermethodieken	1	120	40	60	€20,900	€4,000	€24,900	€12,000	€12,900	
Open content museale database	1	1	60	100	€15,200	€4,000	€19,200	€8,000	€11,200	
Orphan works	1	80	20		€9,500	€2,000	€11,500	€6,500	€5,000	
E. Minor onderwijs										
Ontwikkeling en implementatie V/O	3		50	300	€33,250	€1,500	€34,750	€4,000	€30,750	
Ontwikkeling en implementatie HO	3	450	105		€52,725	€2,250	€54,975	€8,000	€46,975	
F. Internationale samenwerking										
Netwerkvorming	36	160	80	60	€28,500		€28,500		€28,500	
workshops	2	150	50	100	€28,500	€30,000	€58,500	€20,000	€15,000	
Summits	3	48	48	48	€13,680	€10,000	€23,680	€6,000	€17,680	
Reis en verblijfskosten						€18,000	€18,000	€12,000	€6,000	
G: Secretariaat en projectmanagement										
Secretariaat	36	144			€13,680		€13,680		€13,680	
Projectmanagement	36	216	72	72	€34,200		€34,200		€34,200	
Financieel Management	36	216	72	72	€34,200	€6,000	€40,200		€40,200	
Totaal		2984	2127	2028	€678,205	€192,950	€871,155	€32,000	€139,500	€699,655
Percentage van totale financiering								3,67%	16,01%	80,31%